

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 44.

Lördagen den 30 maj.

Kl. 11 f. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde, enligt herr talmannens förordnande, undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträden på förmiddagen och eftermiddagen den 24 samt på middagen den 25 innevarande maj förda protokollen.

Härefter upplästes för justering protokollet för kammarens sammanträde sistnämnda dag på eftermiddagen. *Justering av ett protokoll.*

Därvid yttrade:

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag vill endast göra en anmärkning. Då jag anförde ett citat över vad herr Järte skulle ha sagt i sitt anförande på söndags eftermiddag, förnekade han, att detta mitt citat var riktigt. Jag såg efter i de flesta Stockholmstidningar och fann, att citatet där var återgivet på samma sätt. Jag har nu försökt se efter, hur herr Järte har justerat sitt anförande, men jag har icke blivit i tillfälle därtill, därför att herr Järte tagit ut sitt anförande ur justeringsrummet. Jag har därför icke kunnat kontrollera, om jag hade rätt, eller om herr Järte hade rätt.

Herr **Järte**: Herr talman! Tiden har varit så knapp, att det har varit mig omöjligt att genomläsa det yttrande, som jag höll i söndags, men jag kan försäkra herr Olofsson i Digernäs, att det citat, på vilket han stödde sig, var hämtat ur tidningspressen och icke från mitt tal.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Det borde i alla fall vara den ordningen, att man i justeringsrummet hade tillfälle att se i det stenografiska protokollet, vad en motståndare har sagt, men det är ju omöjligt, om hela protokollet tas ut ur justeringsrummet. Jag misstänker, att herr Järte har legat hemma på detta protokoll under tiden. Protokollen böra väl ligga här i justeringsrummet och åtminstone icke tagas ut ur riksdagen.

Vidare anfördes ej. Protokollet godkändes.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsmannen herr Karl Magnusson ifrån Skövde, som lider av överansträngning, är på grund därav tills vidare hindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygar.

Stockholm den 29 maj 1925.

Martin Asplund,
leg. läkare.

§ 3.

*Gemensam
omröstning.*

Anställdes gemensam omröstning över följande av första särskilda utskottet i dess memorial nr 3, punkten 1, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att till vad första särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 1, avdelningen I. Försvarsväsendets ordnande, punkten 1:o) hemställt uti den under rubriken Sjöförsvaret upptagna underavdelningen I. Flottan. A. Sjökrigsmaterielen, skall tilläggas ett nytt stycke, så lydande:

Under tiden 1925—1928 skall — utöver den av 1924 års riksdag beslutade ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel — byggas ytterligare en torped-undervattensbåt för en beräknad kostnad av 4,300,000 kronor. För ifrågasvarande ändamål anvisas för budgetåret 1925—1926 ett extra reservationsanslag av 1,400,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande del oförändrad.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 86 Ja och 118 Nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 53 Ja och 49 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller.. 86 Ja och 118 Nej, sammanräkningen visade 139 Ja och 167 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial nr 133.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 134, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående ny definitiv löneroglering för landshövdingarna och befattningshavarna vid länsstyrelserna m. m. jämte i ämnet väckta motioner begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag ber endast att få anmäla, att det genom förbiseende kommit att stå orätt namn under memorialet. Det kommer sedermera att utdelas ett kartongblad, där rättelse göres, men det har ännu icke hunnit anlända.

Vidare anfördes ej. Memorialet bordlades ånyo.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 135, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående viss omorganisation av byggnadsstyrelsen m. m.; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

Herr talmannen meddelade, att herr Rydén jämte 23 av kammarens ledamöter anhållit, att vid den gemensamma omröstning, som komme att äga rum rörande det i förevarande memorial omförmälda ärendet, anteckning till protokollet måtte ske av de röstandes namn.

§ 7.

Jordbruksutskottets memorial, nr 80, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skogsårdens befrämjande jämte i ämnet väckta motioner, föredrogs härpå; och godkände kammaren den i nämnda memorial föreslagna voteringspropositionen.

§ 8.

Till behandling upptogs nu andra särskilda utskottets memorial, nr 5, angående avlöning åt dess kanslipersonal och vaktmästare.

Uti föreliggande memorial hemställde utskottet, att till nedannämnda personer, vilka i olika i memorialet angivna egenskaper varit anställda hos utskottet, måtte utanordnas ersättning med följande belopp, nämligen till

revisionssekreteraren Sven Lawski	kronor 1,800:—	<i>Ang. avlöning åt andra särskilda utskottets kanslipersonal och vaktmästare.</i>
juris licentiaten Halvar G. F. Sundberg.....	» 400:—	
vice häradshövdingen, juris doktorn H. af Trolle.....	» 50:—	
vaktmästaren Johan Alfred Holm	» 350:—	
vaktmästaren Nils Carlsson	» 15:—	

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Borggren**: Herr talman! Då detta memorial utdelades i går, fäste jag mig vid de ersättningsbelopp, som föreslås till de olika personer, som varit anställda hos utskottet, och särskilt vid det arvode, som föreslogs till revisionssekreteraren Sven Lawski, eller 1,800 kronor. Jag undrar verkligen, om arbetet i detta särskilda utskott varit av den stora omfattning, att det kan betinga en ersättning till sekreteraren av ej mindre än 1,800 kronor. Vi skola komma ihåg, att i de ständiga utskotten har sekreteraren, i statsutskottet 900 kronor i månaden och i de övriga 800 kronor, och i de tillfälliga utskotten har sekreteraren 500 kronor. Kammaren har ju under hela riksdagen anlagt sparsamhetssynpunkter. Jag vill särskilt påminna om att man ofta har yrkat avslag med denna motivering på anslag på 100 eller 200 kronor till gamla trotjänare, som varit anställda i statens tjänst. Jag finner därför för min del det vara alldeles för mycket, att man föreslår kammaren att bevilja denna sekreterare en ersättning av 1.800 kronor.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att yrka, att ersättningen nedsättes till 1,200 kronor vad det gäller sekreteraren i andra särskilda utskottet.

Häruti instämde herr *Kloo*.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Frågor av föreliggande beskaffenhet äro ju av ganska grannliga natur, och bäst vore, om man sluppe

*Ang. avlöning
åt andra
särskilda
utskottets
kanslipersonal
och
vaktmästare.
(Forts.)* att diskutera dem i kamrarna, men ibland kan man ju icke komma ifrån det.

Vad beträffar storleken av de ersättningar, som föreslås åt tjänstemän i ett särskilt utskott, torde det ju vara så, att utskottets ledamöter bäst förstå att bedöma arbetet och bättre än de av riksdagens ledamöter, som icke ha suttit med i utskottet. När nu herr Borggren anser, att utskottet har föreslagit en för hög ersättning åt en av tjänstemännen och yrkar på en nedsättning, vill jag för min personliga del säga, att det belopp, som av utskottet har föreslagits, är tilltaget så, att man torde ha rätt att säga, att det är bra betalt, men jag har den uppfattningen, att om det skall lyckas för oss här i riksdagen att få duktiga karlar att tjänstgöra under kortare tid, måste vi också taga till ganska stora belopp. Eljest kanske vi icke kunna få den arbetskraft, varav vi ha så stort behov.

Nu har ju icke blott utskottet varit enigt om detta förslag utan det har även tillstyrkts av kanslideputerade, som numera ha att pröva sådana frågor som denna, för att man skall få någorlunda jämna ersättningar till olika tjänstemän. Jag tror, att om herr Borggren eller någon annan av kammarens ledamöter går och forskar efter hur stora ersättningar, som vid tidigare tillfällen ha utbetalts för arbeten av liknande natur, skola de finna, att detta är ungefär vad riksdagen brukar betala.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall be att för kammaren få tillkännage, att jag till följe ett sammanträde i statsutskottet var hindrad att närvara vid särskilda utskottets sammanträde, då dessa ersättningar föreslogos och slogos fast som utskottets mening. På samma gång skall jag också be att få tillkännage, att jag helt och hållet delar den mening, som uttalats av herr Borggren, och jag ber därför att få instämma i hans yrkande.

Herr Borggren: Det är, såsom herr Lindqvist i Halmstad sade, alldeles klart, att denna fråga är av grannlaga natur, och att utskottet verkligen har prövat den, men det hade i alla fall varit mycket önskligt att höra, herr Lindqvist i Halmstad, huru länge det andra särskilda utskottet hållit på. Jag kan nämligen icke tänka mig, att tiden varit så förfärligt lång, att arvodet till dess sekreterare skulle sträcka sig så långt över vad som utgår till de ständiga utskottens sekreterare. Man får väl överväga, så att arvodet icke blir allt för högt. Jag tror icke, att man behöver sätta arvoden alltför höga för att få duktiga karlar, som herr Lindqvist befarade, att man eljest inte skulle få.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindqvist i Halmstad: Ja, herr talman, herr Borggren ville veta något om huru länge detta utskott hållit på med sitt arbete. Jag kan icke omedelbart meddela honom det, men jag vill säga, att även om herr Borggren finge veta, på timmen och minuten, huru länge utskottet sammanträtt, vore det icke möjligt att därav bedöma sekreterarens arbete, ty det mesta arbetet, som sekreteraren utfört, har naturligtvis ändå icke skett vid de tillfällen, då utskottet haft sammanträden, utan det har skett under andra tider, och det är omöjligt att kunna uppgiva den tiden.

Herr Björkman: Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Lindqvists i Halmstad yrkande.

Herr Borggren sade här, att det icke skulle vara svårt att för en billig penning få dugliga sekreterare. Jag vill emellertid särskilt framhålla, att i detta

fall hade utskottet möjligheten att till sekreterare få den person, som på det mest eminenta sätt var inne i frågan, och då är det väl icke för mycket, att denne person får uppbära en ersättning, som till äventyrs kan höja sig något över den gräns, som man varit van vid i andra fall.

Med hänsyn till de förhållanden, som förelegat i detta utskott, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. avlöning
åt andra
särskilda
utskottets
kanslipersonal
och
vakmästare.
(Forts.)*

Herr Hagman: Herr talman! I dessa memorial från utskotten beträffande ersättningen till extra anställd personal förekommer alltid det stereotypa uttrycket »efter kanslideputerades hörande». I egenskap av kanslideputerad ber jag därför att få säga några ord.

Jag har vid behandlingen av dessa frågor också särskilt fäst mig vid dessa belopps storlek och vid den ojämnhet, som kännetecknar dessa belopp. Jag har också vid flera tillfällen reagerat, då det förefallit mig, som om man, även om man likasom jag hyllar den uppfattningen, att riksdagen bör betala bra, i vissa fall ändå gått tillväga på sådant sätt, att jag för min del är glad över, att detta ärende förts på tal. Det är riktigt, såsom här anförts, att man naturligtvis vid behandlingen av vissa komplicerade spörsmål måste se till att få kvalificerad, extra arbetskraft till utskottens hjälp. Men jag vill påpeka, att när det förhåller sig på det sättet, att vissa tjänstemän eller andra haft i uppdrag att arbeta med ett visst ärende under flera år och kanske även skrivit den proposition som skall behandlas, betyder det icke någonting särskilt för dem, om de gå upp i utskottet och delge utskottet sin kunskap och sina insikter i ärendet, då är ju själva utredningsarbetet och vad därmed sammanhänger förut ersatt av statsmedel.

Beträffande det föreliggande memorialet skall jag tillåta mig att hemställa, att det bifalles i det skick, som det nu föreligger, och jag tror, att den korta överläggning, som vi nu haft beträffande ett sådant ärende som detta är tillräcklig för att fästa kammarens uppmärksamhet på saken till ett annat år. Det är uppenbart, att man måste lägga utskottens ordförande särskilt på hjärtat att förfara mycket varsamt, då det gäller att fastställa dessa belopp. När saken kommer till kanslideputerade, i regel från utskottsordförandena, är det mycket svårt att med framgång reagera, därför att de framhålla alltid, att det är ett väl avvägt och skäligt belopp, och de visa på vilket oerhört omfattande arbete, som ligger bakom vad som skall betalas.

I förhoppning således om att nästkommande år lyckas åstadkomma lite mer enhetliga normer på detta område och vinna det syfte, som den förste ärade talaren nu velat vinna med sin framställning, tillåter jag mig, herr talman, att beträffande föreliggande memorial hemställa om bifall till detsamma.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! För min del går jag gärna med på principen, att riksdagen bör vara en god arbetsgivare, och endast genom att betala bra kan ju riksdagen för sina särskilda utskott förvärva de bästa arbetskrafter, som stå till buds. Men jag har gjort samma reflexion som åtskilliga av dem, som här yttrat sig under debatten, att man i allmänhet brukar taga till de arvoden, som betalas åt dessa sekreterare, i överkant. För min del tror jag inte att det skulle skada, att utskotten finge en liten påminnelse om att de vid avvägandet av sina förslag om arvoden borde taga hänsyn även till sparsamhetsintressena.

Jag tycker emellertid, att det är för mycket att nu på rak arm sätta ned arvodet från 1,800 till 1,200 kronor, och med anledning därav tillåter jag mig, herr talman, föreslå, att arvodet åt sekreteraren Lawski måtte bestämmas till 1,500 kronor.

I detta anförande instämde herr *Jansson* i Edsbäcken.

Ang. avlöning
 åt andra
 särskilda
 utskottets
 kanslipersonal
 och
 vaktmästare.
 (Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan med den ändring, som innefattades i det av herr Borggren under överläggningen gjorda yrkandet samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med den av herr Jönsson i Revinge däri föreslagna ändringen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl av herr Borggren, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande memorial nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som innefattas i det av herr Borggren under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring, som innefattades i det av herr Borggren under överläggningen framställda yrkandet.

§ 9.

Ang.
 civil tjänste-
 pensionslag.

Vidare förelåg till avgörande bankoutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civil tjänstepensionslag jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 13 mars 1925 dagtecknad proposition nr 153, som hänvisats till behandling av bankoutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag),

dels ock fatta vissa därmed sammanhängande beslut.

Till utskottets behandling hade vidare hänvisats följande i anledning av nämnda proposition väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 263, av herr *Johan Bernhard Johansson*;

nr 286, av herr *Fehr*;

nr 287, av herr *D. Alfred Petré*n; och

nr 288, av herr *Karl Johan Ekman*; samt

inom andra kammaren:

nr 376, av herr *Johansson* i Edsbyn;

nr 382, av herrar *Fjellman* och *Holmgren*;

nr 445, av herr *Laurén*;
 nr 446, av herrar *Lindskog* och *Lovén*;
 nr 447, av herr *Lithander*; och
 nr 448, av herr *Granath*.

*Ang.
 civil tjänste-
 pensionslag.
 (Forts.)*

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte

I), med förklarande, att Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag), icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga i momentet intaget förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (civil tjänstepensionslag);

II), med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, besluta,

att de pensioner, som med tillämpning av civila tjänstepensionslagen beviljas, skulle utgå till förutvarande tjänsteman,

vid tullverket av det i tullverkets utgiftsstaten upptagna förslagsanslaget till pensioner åt avskedade tjänstemän,

vid lotsverket av det för sådant ändamål i pensionsstaten för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten upptagna förslagsanslag,

vid patent- och registreringsverket av reservationsanslaget till upprätthållande av sistnämnda ämbetsverks verksamhet,

vid försäkringsinspektionen av reservationsanslaget till upprätthållande av sistnämnda ämbetsverks verksamhet, samt

vid annat verk av särskilt anvisat anslag till pensionering av civila tjänsteinnehavare;

samt att det anslag eller de medel, från vilka pensionerna sålunda utbetalts, skulle beredas gottgörelse från den civila pensionsfonden med belopp, svarande mot pensionsfondens efter fastställd fördelningsgrund uträknade andel i pensionsutgifterna;

III), likaledes med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, besluta, att Kungl. Maj:t skulle äga meddela bestämmelser i fråga om pension att tillsvidare gälla för sådan kvinnlig befattningshavare, som efter ikraftträdandet av lagen den 22 juni 1923 (nr 249) innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag tillträdde statstjänst, vilken förut kunnat innehavas endast av man och å vilken lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk eller civila tjänstepensionslagen icke ägde tillämpning; och skulle sådan befattningshavare vara skyldig att underkasta sig de bestämmelser i fråga om pension, som i samband med en blivande löne reglering för det verk eller den stat, befattningshavaren tillhörde, kunde varda för tjänsten stadgade;

IV), jämväl med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet den 31 december 1924 samt av t. f. chefen för finansdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet den 13 mars 1925 angivna grunder utfärda bestämmelser i fråga om pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst; samt

B) att förenämnda motioner I: 263, 286, 287 och 288 samt II: 376, 445, 446, 447 och 448, ävensom motionen II: 382 i vad den avsåge nu förevarande

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

proposition, i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid det under punkten A) mom. I) upptagna lagförslaget voro fogade dels en bilaga A, innefattande förslag i fråga om tjänstepensionsunderlag och pensionsavgifter,

dels och en bilaga B, innehållande för vissa befattningar särskilda bestämmelser rörande pensionsålder samt för hel pension erforderligt antal tjänstär.

Reservationer hade avgivits:

i fråga om Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet

av herrar *Vindahl, Bäcklund, Lovén, Berge* och *Höglund*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med avslag å såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition som ock förenämnda motioner I: 263, 286, 287 och 288 samt II: 376, 445, 446, 447 och 448 ävensom motionen II: 382, i vad den avsåge nu förevarande proposition, måtte

dels, med tillämpning från och med den 1 juli 1925, godkänna av reservanternas framlagt förslag till ändrad lydelse i vissa delar av 1, 2 och 3 §§ i kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension,

dels, likaledes med tillämpning från och med den 1 juli 1925, godkänna av reservanternas framlagt förslag till ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 380) med bestämmelser för ordinarie tjänstemän vid lots- och fyrstaten i fråga om rätt till pension;

dels och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta i överensstämmelse med av reservanternas angivna riktlinjer utarbeta samt för riksdagen snarast möjligt framlägga nytt förslag till civil tjänstepensionslag.

i fråga om kvinnliga befattningshavares pensionsförhållanden

av herrar *O. Pettersson* och *Johansson* i Edsbyn;

i fråga om lagförslaget:

beträffande 17 §

av herrar *O. Pettersson* och *Johansson* i Edsbyn; och

beträffande 19 §

av herr *Karl J. A. Gustafsson*; samt

i fråga om Bilaga B vid lagförslaget:

av herrar *Bäcklund, Lovén* och *Höglund*; och

av herrar *O. Pettersson* och *Johansson* i Edsbyn.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Eriksson** i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! Med avseende å föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 50 ber jag att få hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis, och punkten A) mom. 1) på det sätt, att det däri tillstyrkta lagförslaget behandlas paragrafvis, varvid efter övergångsbestämmelserna upptagas de vid lagförslaget fogade bila-

gorna, samt ingress och rubrik till lagförslaget behandlas sist, varefter utskottets hemställan föredrages,

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet,

att lagtext och bilagor ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres,

att för den händelse lagförslaget kommer att helt eller delvis återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar, samt

att utskottet lämnas bemyndigande att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls.

Punkten A).

Det av utskottet i mom. I) framlagda lagförslaget.

Efter föredragning av 1 § anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civil tjänstepensionslag har Kungl. Maj:t frångått de principer, som ha varit bestämmande för pensioneringen efter den nya löneregleringens ikraftträdande. Vi ha redan en pensionslag för kommunikationsverken, och denna är inte alls sammanfallande till sina principer med den här föreslagna lagen för de civila ämbetsverken. Förhållandet är ju, att tjänstemännen i kommunikationsverken betala sina pensionsavgifter under en tid av 30 år, medan enligt detta förslag tjänstemännen komma att få betala pensionsavgifter under hela sin tjänstgöringstid. Jag kan inte förstå annat, än att denna bestämmelse kommit till på grund av att vissa högre tjänstemän, som inte få en tjänstgöringstid på mer än 25 år, skola få full avgiftspension för denna korta tid, medan de övriga tjänstemännen, alla de i lägre grad och de som blivit anställda vid tidig ålder, skulle för sin pension få betala avgifter i 40 år, och en hel del kanske ännu längre, om extrapersonalens pensionering blir ordnad. De betala samma avgifter för samma pensionsunderlag som vid kommunikationsverken, och där slipper man undan med 30 år.

Jag anser att denna princip inte är riktig. När man har följt kommunikationsverkens lönebestämmelser vid lönerogleringar i en del andra verk, borde man också ha tagit dessa pensionsbestämmelser till princip även vid regleringen av pensionsförhållandena vid övriga verk.

Jag är i gott sällskap, när jag talar för den reservation, som är avgiven vid utskottsbetänkandet av herr Vindahl m. fl., där vi yrka avslag på den civila tjänstepensionslagen, men samtidigt ha bifogat vissa bestämmelser, som blivit nödvändiga till följd av behörighetslagen och andra bestämmelser, om vilka riksdagen i år fattat beslut. Dessa nödvändiga avvikelser från den nuvarande lagen finnas angivna i reservationen, så att på den punkten kan det inte haka upp sig, därest kammaren kommer att följa det yrkande, som jag ämnar framställa.

Jag sade, att jag var i gott sällskap, när jag gick in för ett avslag på Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan. I propositionen på sidan 31 återfinnas de yttranden, som äro avgivna över denna lag, och jag tar mig friheten att läsa upp vad som där står: »Med avseende å sålunda föreslagna prin-

*Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)*

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

cipliella avvikelser från vad som i motsvarande avseenden gäller vid kommunikationsverken har kommunikationsverkens lönenämnd anfört, att, då det vid kommunikationsverken tillämpade systemet med tjänstepensionens uppdelning i statspension och avgiftspension jämte vad därmed sammanhänger syntes innebära en mera rationell lösning av frågan om pensionsbeloppets riktiga avvägning för olika fall än det av kommittén framlagda förslaget, lönenämnden finge avstyrka bifall till detsamma och föreslå, att de vid kommunikationsverken härutinnan gällande principerna måtte komma till användning vid den allmänna civilförvaltningen.»

I samma riktning har kammarkollegium uttalat sig.

Mot Kungl. Maj:ts förslag har, så vitt angår skyldighet för tjänsteman att erlagga pensionsavgifter till tjänstetidens slut, invändningar gjorts av Göta hovrätt, arméförvaltningen, försäkringsrådet, pensionsstyrelsen, socialstyrelsen, länsstyrelsen i Västmanlands län och försäkringsinspektionen. Alla dessa hörda myndigheter ha inte velat gå in för den civila pensionslagen, sådan den är av kommittén och Kungl. Maj:t föreslagen. Det vore väl då riktigast att inte antaga detta förslag, när det nu kommer i riksdagens elfte timme, utan vila på hanen och göra som reservanterna ha föreslagit och hemställa i skrivelse till Kungl. Maj:t, att frågan på ett bättre sätt måtte utredas, särskilt med tanke på att det förslag, som framlägges vid nästkommande riksdag, måtte stå i överensstämmelse med de grunder, som äro för kommunikationsverken gällande. Jag tycker att det vore riktigt, om kammaren biträdde den meningen och inte nu toge en lag, som många äro missnöjda med. Ingen skulle bli tillfredsställd, och i synnerhet inte de tjänstemän, som få betala avgifter i 40, kanske 45 år, medan tjänstemän i andra verk, beträffande vilka riksdagen allaredan fattat beslut, komma ifrån med avgifter under 30 år. Detta måste ju verka på det sättet, att det blir allmänna klagomål och yrkanden om ändringar i denna lag, och därför tror jag, det vore bäst att följa reservationen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få vid punkten A, mom. I: yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Eriksson* i Stockholm och *Höglund*.

Herr *Lindman*: Herr talman! I detta förslag till civil tjänstepensionslag har jag funnit en sak, som synes mig särskilt anmärkningsvärd, nämligen de bestämmelser, som innefattas i § 19. Jag skall be att med några ord få angiva skälen varför jag kommit till denna uppfattning.

Regeringsformens § 36 lyder sålunda: »De som bekläda domareämbeten, så högre som lägre, samt alla andra ämbets- och tjänstemän, än de i föregående paragraf nämnda, kunna icke, utan medelst rannsaking och dom, ifrån sina innehavande sysslor av Konungen avsättas, ej heller, utan efter egna ansökningar till andra tjänster befordras eller flyttas.» I detta stadgande ligger sålunda en säkerhetsföreskrift för dem, som inneha domareämbeten och för civila tjänstemän överhuvud taget. Men framför allt för staten själv en garanti om ämbetsmännens självständighet.

Nu har i det förslag, som här föreligger, beträffande domare införts den förändringen i nu gällande bestämmelser, att där de äro till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte ur stånd att för framtiden behörigen sköta sin tjänst, så kunna de tvingas att avgå från tjänsten med pension 7 år före pensionsåldern. Detta är efter min uppfattning stridande mot vad grundlagen har sagt, och jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att i den kungl. propositionen återfinnes ett yttrande över denna del av tjänstepensionslagen av Svea hovrätt och kammarrätten (gällande för såväl domare som övriga ämbets- och tjänstemän), vilka som sin mening i detta fall uttalat, att bestämmelserna inte

synas stå i full överensstämmelse med det i § 36 regeringsformen givna stadgandet om ämbets- och tjänstemäns oavsättlighet. Till detta har Svea hovrätt yttrat särskilt beträffande domare, att det torde vara föga förenligt med den av administrationen oberoende ställning, som vårt statsskick tillerkänt domarmakten, att frågan, huruvida domare skulle kvarbliva i tjänsten, gjordes beroende av den uppskattning av hans förmåga att behörigen sköta sin tjänst, som kunde ifrågakomma från administrationens sida.

Dessa båda myndigheter ha efter min uppfattning fullständigt klarlagt vad det här gäller. Det gäller inte mer och inte mindre, än att domare skulle kunna tvingas att avgå med pension, och detta i strid med grundlagens bud. Beträffande övriga ämbets- och tjänstemän går lagen ännu längre i det han även vid nedsatt arbetsförmåga kan tvingas över på pensionsstat. Alla ämbets- och tjänstemän, högre som lägre, som nu sitta med sina fullmakter och konstitutional, skulle enligt detta förslag, om de av någon anledning inte anses behörigen kunna sköta sin tjänst, tvingas att avgå med pension.

Vidare ber jag att därtill få lägga, herr talman, en sak som kommer som ett ytterligare påbröd. Icke beträffande domare, men beträffande annan tjänsteman, de som alltså omfattas av grundlagens bestämmelser men inte äro domare, föreslås, att även om han inte på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte, utan av annan anledning är urständssatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänsteåligganden, må han, därest han uppnått en levnadsålder som med 7 år understiger den för hans tjänst bestämda pensionsåldern, av Konungen på därom av vederbörande myndighet gjord framställning förklaras skyldig att avgå från tjänsten. Utskottet har gjort ett tillägg i Kungl. Maj:ts proposition och sagt, att tjänsteman skall beredas tillfälle att först yttra sig i en sådan sak. Men ett yttrande behöver inte leda till något annat, än att Kungl. Maj:t fattar sitt beslut synnerligen oberoende av detta.

Det är en mycket allvarlig sak, som man här har kommit in på, nämligen hela frågan om tjänstemäns beroende eller icke beroende av högre myndighet. De kunna här bli utsatta för ett beroende av vederbörande ämbetsverkschefer och Kungl. Maj:t, och jag anser, att vi alla böra slå vakt om vår domarmakts oberoende, och om våra tjänstemäns i allmänhet oberoende.

Jag har, herr talman, för ögonblicket inte något yrkande att göra, jag skall återkomma därtill under paragraf 19. Men om jag skulle göra ett yrkande nu skulle det gå ut på avslag på hela lagen, ty efter min uppfattning kan inte denna bestämmelse få kvarstå oförändrad. Den måste givetvis omarbetas.

Jag vill tillägga en sak, som synes mig vara ett bevis på hur underligt det går till nu för tiden. Man har i fråga om denna tjänstepensionslag inte hört statskontoret. Visserligen säger herr statsrådet, att chefen för statskontoret har suttit med i kommittén, och jag tror, att en av statskommissarierna har suttit där också, och därmed ha de ju haft tillfälle att göra sitt inflytande gällande. Men detta faller inte under den bestämmelse, som grundlagen ger om vederbörande myndigheters hörande, ty statskontoret består av en generaldirektör och flera statskommissarier, och det är Kungl. Maj:ts skyldighet, efter min uppfattning, att i en fråga, som berör ämbetsmäns avlönings- och pensionsförhållanden och sådant, ovillkorligen höra statskontoret.

Jag inskränker mig för närvarande, herr talman, att avsluta mitt anförande utan något yrkande.

Med herr Lindman förenade sig herr *Andrén*.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Herr Bäcklund har här yrkat, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte avslås, och att kamraren måtte bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen. Det är en prin-

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.

(Forts.)

cipfråga, som är skiljegränsen mellan herr Bäcklunds yrkande och Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet har tillstyrkt.

Det är nu så, att för kommunikationsverken gälla särskilda pensionsbestämmelser. Där är pensionen uppdelad dels i avgiftspension och dels i statspension, varvid avgiftspensionen omfattar en tredjedel av det sammanlagda pensionsbeloppet. Beträffande dessa verk är vidare stadgat, att vederbörande befattningshavare för att erhålla full avgiftspension skall ha tjänstgjort i 30 år. Har han inte tjänstgjort så lång tid får han den nedsättning i pensionen, som står i förhållande till tjänstetiden. När han har betalt pensionsavgift i 30 år upphör hans skyldighet att betala pensionsavgifter. När det återigen gäller den nu föreslagna lagen, som är i överensstämmelse med nu gällande civila pensionslag, finnes ingen formell skillnad mellan statspension och avgiftspension utan de sammanlöpa och befattningshavarna skola betala pensionsavgifter från det de bli anställda på ordinarie stat. Full pension inträder vid pensionsåldern, om de ha betalt pensionsavgift i 20, 25, 30 eller 40 år, alltså utan någon avknappning på beloppen eller någon begränsning av den tid, under vilka avgifterna inbetalas.

Nu är det ju uppenbart, att man i denna fråga får lov att taga hänsyn till de olika befattningshavaregruppernas ställning. Mig synes, att komittén, som har utarbetat detta lagförslag, har mycket goda skäl för den ståndpunkt den intagit. Om man ser på Kungl. Maj:ts proposition och de siffror som där anföras, och i övrigt känner till hurudana förhållandena äro inom den civila statsförvaltningen, så kan man inte påstå, att tjänstemannakåren är till sina åldrar och anställningstider likartad med vad som är förhållandet vid kommunikationsverken. Inom kommunikationsverken är det regel, kan man säga, att tjänstemännen bli ordinarie redan vid unga år, medan inom den civila statsförvaltningen ett motsatt förhållande är rådande. Där är det ofta så, att de flesta måste ha högskolebildning, universitetsbildning eller liknande, och detta gör att de bli tämligen gamla, innan de ha förvärvat den tillbörliga kompetensen, och dessutom finns det ju i dessa verk en så stor extra personal, att vederbörande i regel få gå många år extra, innan de kunna få ordinarie anställning.

Det kan då icke vara rimligt och riktigt, att tjänstepensionerna skola avvägas på det sätt, som skett för kommunikationsverkens del. Om det nu är en tjänsteman, som skall avgå vid 65 års ålder och han icke förrän vid 45 års ålder kunnat bli ordinarie och sålunda fått betala avgifter i 20 år men måhända tjänstgjort som extra befattningshavare i 15 år förut, så skulle han enligt herr Bäcklunds förslag visserligen få hel statspension, d. v. s. de två tredjedelar av pensionen, som kunna anses motsvara statspensionen i kommunikationsverken, men av den tredjedel som motsvarar avgiftspensionen, skulle han få endast 20/30, fastän han tjänstgjort under hela denna tid i statsverket. Det kan icke vara rimligt att utfärda sådana bestämmelser. Nu kan man ju säga, att han i viss mån har en fördel framför tjänstemännen i kommunikationsverket då han sluppit betala pensionsavgift. Det är alldeles sant, men det ligger väl ändå något i den större trygghet, som en tjänsteman i kommunikationsverken med i regel längre ordinarie tjänstgöringstid har både vid inträffande sjukdom och vid andra tillfällen, än vad den extra befattningshavaren i de civila verken har.

Nu har det gjorts en annan invändning, att det bleve orättvist mot de unga, som i regel äro lägre befattningshavare, därför att de måhända få betala pensionsavgifter under längre tid än 30 år, kanske under 35 à 40 år. Det kan sägas ligga en hel del i denna invändning. Men det är väl så, att man får betrakta tjänstemannakåren som helhet, och då kan det icke sägas, att pen-

sionsavgifterna äro så betungande, att man med hänsyn till detta förhållande bör gå in för det system, som är bestämt för kommunikationsverken. Inom utskottet har majoriteten vid prövning kommit till den uppfattningen, att det finns goda skäl för pensionskommitténs av Kungl. Maj:t framlagda förslag, och utskottet har icke för sin del kunnat bibringas den uppfattningen, att det system, som tillämpas vid kommunikationsverken, är lämpligt för den civila statsförvaltningens tjänstemän.

Beträffande sedan herr Lindmans yttrande, får jag verkligen säga, att jag icke riktigt förstår mig på den kritik han framkom med. Jag har ju sett, att den förekommit i tidningspressen. Nu har herr Lindman först gjort den anmärkningen, att ärendet icke är tillbörligt berett av Kungl. Maj:t. Nog är det väl ändå litet underligt, att man skall vara så utomordentligt noggrann, när det gäller beredningen av vissa ärenden, och då synes det vara så, att det är närmast ärenden, som beröra befattningshavarna i statens verk, som det är så kinkigt med. Nog böra vi vara mycket aktsamma om statens befattningshavare, så att deras rätt icke trädes för nära, men om det skulle bli så, att någon befattningshavare i något verk icke fått officiellt uttala sin mening, icke kan man väl därför säga, att ärendet är illa berett. Nu är det, som vi alla veta, så, att statskontorets chef och den statskommissarie i statskontoret, som handlägger pensionsärenden, ha varit de främsta vid lagens utarbetande. Statskontorets chef har varit ordförande i pensionskommittén, och den statskommissarie, som handlägger pensionsärendena i statskontoret, har varit den främst arbetande ledamoten inom kommittén. När sålunda dessa två för verket svarande voro med om att utarbeta hela förslaget, får man väl ändå lov att säga, att det är ett formskäreri utan like att göra anmärkning på att Kungl. Maj:t icke berett ärendet rätt, därför att Kungl. Maj:t icke remitterat det till statskontoret för yttrande. Det finns visserligen flera statskommis-sarier i statskontoret, men man får väl icke gå ut ifrån, att chefen och den som är mest inne i dessa saker, icke skulle kunna tala på de övriga ledamö-ternas vägnar.

Vidare har det gjorts anmärkning mot 19 §, att den skulle i viss mån strida mot grundlagen. Det har också sagts i tidningspressen förut. Jag kan för min del omöjligt förstå, att det kan ha någon grund. Men är det så, att det verkligen har någon grund, beror det icke på den nu föreslagna lagen, utan det beror på 1907 års pensionslag, ty det är så, att den nu föreslagna lagen i denna del endast innehåller en utvidgning av det förbehåll, som gjordes i 1907 års lag. Är det så att en tjänsteman icke kan avsättas utan laga dom och rannsakning, då ha vi förfarit olagligt mot tjänstemännen sedan 1907, ty enligt 1907 års lag är en tjänsteman skyldig att avgå, därest han under fem år till följd av sjukdom icke kunnat uppehålla sin befattning. Nu har detta endast vidgats ut, så att det har tillagts, att han kan tvingas avgå, om han i övrigt är urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänsteåligganden, och därvid har man höjt gränsen från 5 år till 7 år.

Denna utvidgning, att det icke direkt behöver vara sjukdom utan även kan vara andra omständigheter, har tillkommit med hänsyn till de kvinnliga befattningshavarna. Det är så, att man är mycket tveksam beträffande de kvinnliga befattningshavarnas arbetsduglighet på alderdomen. Det är mycket delade meningar om den saken. Man har emellertid i lagförslaget utgått från samma pensionsålder för män och kvinnor. Pensionsåldern för män är satt till 67 år med undantag för mera krävande befattningar, och Kungl. Maj:t har ansett, att det icke finnes tillräckliga skäl att generellt bestämma en lägre pensionsålder för kvinnor. Men på samma gång har man sagt, att det är nödvändigt, att en befattningshavare får sluta tidigare, om han är oförmö-

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

gen att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla sin befattning. Därför medger lagen av år 1907, att Kungl. Maj:t efter vederbörande myndighets framställning kan förklara, att en befattningshavare skall vara skyldig att före pensionsålderns inträdande avgå med pension, och han får då en i viss mån avkortad pension. Det är sålunda blott en utvidgning från att det förut endast gällt beträffande sjukdom till att nu gälla även vid allmän nedsättning av hälsotillståndet eller arbetsförmågan. Det är fullständigt omöjligt för mig att förstå, att när man i 1907 års lag hade dessa bestämmelser, som jag här påpekat, just en utvidgning av desamma skulle strida mot grundlagen. Det är ofattbart för mig.

Vad sedan Svea hovrätt beträffar, så har Svea hovrätt skrivit mycket försiktigt och ingalunda så, att man kan betrakta det som något kategoriskt uttalande, att det är grundlagsstridigt. Svea hovrätt har endast sagt att de av kommittén föreslagna bestämmelserna icke synas stå i full överensstämmelse med det i § 36 regeringsformen givna stadgandet om ämbets- och tjänstemäns oavsättlighet. Sedan har Svea hovrätt till sist uttalat, att det i alla händelser ur skylaget syntes böra uteslutas den i 19 § 1 mom. c) intagna bestämmelsen om skyldighet för domare, som i följd av nedsatt arbetsförmåga befinna sig ur stånd att behörigen sköta sin tjänst, att från tjänsten avgå. Kungl. Maj:t har följt Svea hovrätt och uteslutit, vad Svea hovrätt vänt sig mot beträffande domarna. Kungl. Maj:t har alltså följt den anvisning, som hovrätten i detta fall givit.

Inom bankoutskottet har vid prövning av denna fråga icke på något sätt framkommit, att denna lag strider vare sig mot grundlagen eller emot de berättigade krav, som tjänstemännen ha rätt att ställa på statsverket. Vi ha också, som jag förut påpekat, i utskottet icke funnit, att det kan vara lämpligt att lägga kommunikationsverkens reglemente och bestämmelser till grund för den civila pensionslagens bestämmelser. På den grund har utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag med några små jämkningar. Det har skett ett tillägg, som herr Lindman påpekade, med anledning av herrar Lindskogs och Lovéns motioner, så att det bestämts, att en tjänsteman icke skall kunna avskedas, utan att han fått yttra sig. Det är, kan man säga, endast en kodifiering, av vad som nu är praxis, ty det förekommer icke nu, att en tjänsteman avskedas, utan att han satts i tillfälle att avgiva yttrande. Det är sålunda endast att inskriva i lagtexten, vad som nu är praxis.

Nu tycks det vara så här, att man från olika poler med fullständigt diametralt motsatta syften yrkat avslag på lagen. Herr Bäcklund har yrkat avslag, därför att han vill, att kommunikationsverkens bestämmelser skulle bli gällande, men det kommer att medföra en skärpning för tjänstemännen utom i några få fall, där det blir en lindring, nämligen för dem, som tjänstgjort som ordinarie i mer än 30 år. Men det blir en skärpning för alla tjänstemän, som ha mindre än 30 tjänsteår. Det är sålunda intet underlättande för tjänstemännen, som hans förslag innebär. Herr Lindman återigen vill ha ett avslag på lagen ur diametralt motsatt synpunkt, och är det så, att dessa grupper gå tillsammans, så faller kanske lagen. Men då kommer den igen nästa år. åtminstone efter vad jag tror, och icke tror jag, att den mening, herr Lindman företräder, då blir riksdagens beslut. Och jag tror näppeligen heller, att riksdagen kommer att följa den andra linjen ett kommande år. Jag skulle därför vilja vädja till kammaren att taga Kungl. Maj:ts förslag, och att vi få den här saken klarad, så att nu för kvinnorna de nya grunderna kunna börja tillämpas den 1 juli.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen instämde häruti.

Herr Löfgren i Stockholm: **Herr talman!** Jag får bekänna, att jag icke är mycket inne i det förslag, som nu föreligger, och de olika meningar, som ha yttrats rörande förslaget gestaltning. Men jag har verkligen också fäst mig vid bestämmelserna i § 19, där det heter, att skyldighet att avgå från tjänst inträder för innehavare av domareämbete, då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte, ur stånd att för framtiden behörigen sköta sin tjänst. Det synes med fullt fog kunna göras gällande, att vad som här sagts, icke står i full överensstämmelse med grunderna för § 36 i regeringsformen, där det står: »De, som bekläda domareämbeten, så högre som lägre, samt alla andra ämbets- och tjänstemän, än de i föregående paragraf nämnda, kunna icke, utan medelst rannsaking och dom, ifrån sina innehavande sysslor av Konungen avsättas, ej heller, utan efter egna ansökningar, till andra tjänster befordras eller flyttas.» Nu är det visserligen icke bokstavligen fråga om vare sig flyttning eller avsked utan om en förtidspensionering, men jag undrar, huruvida det icke ändå kan sägas, att bestämmelsen, såsom den avfattats — »*behörigen* sköta sin tjänst» — innebär en rätt för administrativ myndighet att sätta sig till doms över hur en domare förvaltar sitt ämbete. Detta är emellertid icke enligt grundlagens bud. Domaren kan icke avsättas, och det kan icke mot honom vidtagas någon åtgärd annat än genom ingripande av justitieombudsmannen eller justitiekanslern, och sedan får saken redas ut på det sätt, som är i lagen bestämt, och administrationen har icke med den saken att göra. Man kunde rent av i begreppet »*behörigen* sköta sin tjänst» lägga in en så vidsträckt betydelse, att administrationen skulle kunna sätta sig till doms över hur en domare dömer, och om man anser, att han börjar döma oriktigt, avskeda honom. Jag förmodar emellertid, att man icke menar annat, än att bestämmelsen kan användas mot domare, som icke längre är i stånd att rent formellt förvalta domarämbetet. Men därom är ingenting sagt och ingenting bestämt, utan man rör sig med termer, om vilkas betydelse man ingenting vet.

Nu har på denna punkt herr Gustafsson i Stensholm just med hänsyn till de farhågor, som jag här uttalat, påyrkat, att beträffande 19 § 1 mom. punkten c) helt och hållet skulle utgå. Man kunde också tänka sig vara med om punkten c), men att man då strök ordet »*behörigen*», ty det är bättre, om det står »ur stånd att sköta sin tjänst», utan att antyda möjligheten av en diskretionell prövning från administrationens sida, hur domaren utövar sitt ämbete. Men tyvärr räcker det icke med herr Gustafssons reservation på denna punkt, ty precis av samma skäl borde han ha gjort anmärkning mot lydelsen av stycket 3 i 19 §, där det heter: »Befinnes tjänsteman, som i 2 moment avses, urståndsatt att *på tillfredsställande sätt* fullgöra sina tjänsteåligganden.» Det är precis samma sak, och beträffande många av dessa tjänstemän gäller det såsom beträffande domare, att de icke kunna avskedas, flyttas eller väsentligen rubbas från sin befattning utom i den bestämda ordning, som grundlagen säger. Och alldeles fränsett, huruvida vi i sak vilja gå den ena eller den andra vägen i en fråga som denna, få vi väl ändå i allra främsta rummet se till, att vi äro på säker konstitutionell grund, och det kan jag knappast anse att vi i detta fall äro.

För ögonblicket vill jag icke framställa något yrkande, men jag befarar, att man, om man omfattar de farhågor, som jag nu uttalat, knappast kan komma till annat resultat, fränsett vad man i sak vill, än att rösta på reservationen och därmed på avslag å den kungl. propositionen.

Jag tyckte, att herr Eriksson i Grängesberg sade något om att Svea hovrätt skulle ha tillstyrkt eller åtminstone icke motsatt sig paragrafen i den form, vari den nu framkommit. Här i Kungl. Maj:ts proposition står det på sid. 61, att Svea hovrätt har som sin mening uttalat, »att de av kommittén

*Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)*

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

föreslagna bestämmelserna rörande skyldighet att avgå ur tjänst icke syntes stå i full överensstämmelse med det i § 36 regeringsformen givna stadgandet om ämbets- och tjänstemäns oavsättlighet; och har Svea hovrätt tillika, under framhållande, att det torde vara föga förenligt med den av administrationen oberoende ställning, som vårt statskick tillerkänt domarmakten, att frågan, huruvida domare skulle kvarbliva i tjänsten, gjordes beroende av den uppskattning av hans tjänstgöring, som kunde ifrågakomma från administrationens sida, tillika yttrat, att i alla händelser ur förslaget syntes böra uteslutas den i 19 § 1 mom. c) intagna bestämmelsen om skyldighet för domare, som i följd av nedsatt arbetsförmåga befinner sig ur stånd att behörigen sköta sin tjänst, att från tjänsten avgå». Där ha vi ju i alla fall, som det förefaller mig, precis samma farhåga uttryckt. Samma farhågor, som där av hovrätten uttalats, böra anses föreligga beträffande det nu framlagda förslaget.

Hur ogärna jag än vill rösta emot ett förslag, som eljest må vara noggrant utarbetat och som kan komma att tjäna ett berättigat syfte, så vill jag vara säker om, att stå på förfatningens grund, när jag fattar ett beslut.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Jag hade tänkt vänta med att ta del i debatten, men för att redan nu få klarhet i vissa punkter, skulle jag vilja framställa den frågan till herr Lindman och herr Löfgren, huru de med stöd av grundlagen kunna göra skillnad mellan domare och andra ämbetsmän. Hur man kan stödja sig på grundlagen för att vindicera en särställning för domarna, har jag icke av hittillsvarande argument kunnat se. Paragraf 36 regeringsformen lyder nämligen så här: »De som bekläda domarämbeten, så högre som lägre, samt alla andra ämbets- och tjänstemän, än de i föregående paragraf nämnda, kunna icke, utan medelst rannsaking och dom, ifrån sina innehavande sysslor av Konungen avsättas, ej heller, utan efter egna ansökningar, till andra tjänster befordras eller flyttas.»

Om man skall tolka grundlagen så som herrar Löfgren och Lindman vilja, hur vill man då göra det möjligt för staten att över huvud kunna göra sig av med fullkomligt odugliga tjänstemän? Jag menar, att denna fråga bör besvaras, innan debatten fortsätter.

Herr **Lindman**: Herr talman! Först ber jag emot den sista anmärkningen från statsrådsbanken få säga, att jag vet icke var finansministern har fått det ifrån, att jag stått och talat om någon skiljaktighet beträffande domare och andra. Jag läste upp grundlagsparagrafen alldeles som herr statsrådet gjorde, och jag kan icke se, att man i det fallet behöver göra någon skillnad. Nu är här i Kungl. Maj:ts förslag gjort en skillnad beträffande domare, nämligen i det att mom. 3 icke kommer att vara tillämplig beträffande domare, varjämte även punkt c), som jag nyss nämnde, innehåller en skiljaktighet.

Om jag skall göra ett yrkande på ändring av lagen, skulle jag till att börja med allra först yrka, att punkten 3 skulle utgå helt och hållet. Därmed är den olikheten som statsrådet talade om borta. Men det är icke nog med det att jag gör detta, utan jag säger återigen, att i mom. c) både beträffande domare och andra tjänstemän, står det att man skall undersöka, om sjukdomen, vanförheten etc. är sådan, att de för framtiden icke kunna behörigen sköta sin tjänst. Det är en, som herr Löfgren sade, diskretionär prövning, som man utför i detta fall. Det stod förut om de på grund därav vore *urståndssatta* att sköta sin tjänst. Det var någonting som kunde konstateras, att de kunde eller icke kunde. Här för man nu in, att det skall prövas, om de kunna på behörigt sätt göra det.

Vad menas med behörigen, ställt i samband med grundlagsparagrafens nyss upplästa bestämmelse? Och på samma sätt med 3 mom. av 19 §, nämligen när det icke, märk väl, gäller sjukdom eller vanförhet eller lyte, utan när de av vilken annan anledning som helst befinnas urståndsatta att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänsteåligganden? — Huruvida sättet att sköta tjänsten är tillfredsställande eller icke skall avgöras av Konungen på därom av vederbörande myndighet gjord framställning. Det menar jag är fullkomligt stridande mot grundlagsparagrafen, att införa en sådan bestämmelse, och det kan komma att föranleda till godtycklighet och ett starkt beroende för ämbets- och tjänstemännen i deras ämbets- och tjänsteutövning.

Jag vill säga endast en sak till utskottets ordförande, herr Eriksson i Grängesberg, när han sade: Vad gör det, om man hör statskontoret eller icke, när man vet vad statskontorets chef och en statskommissarie säga, de måtte väl kunna tala på alla de andras vägnar. Ja, men herr Eriksson, i grundlagen står det, att innan ärenden hos Konungen i statsrådet föredragas, skola de genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk av den föredragande beredas. Statskontorets chef kan vara aldrig så duktig och den statskommissarie, som han haft med sig, kan vara aldrig så skicklig och bra, men det är icke *statskontoret*, och statskontoret är icke hört, vilket ovillkorligen bort ske, när det gäller en sådan fråga som pensionslagen.

Herr talman! I ärendets föreliggande skick vill jag säga, att jag skall förena mig i det yrkande som framställts av herr Bäcklund, nämligen om avslag på lagförslaget, och — herr Eriksson i Grängesberg, utskottets ärade ordförande, ler något — jag säger, att det hänt förr, att lammet och vargen beta på samma äng.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Här har utskottets ordförande klarlagt, att det är en strid från två fronter mot det förslag, som sakkunskapen här framlagt. Den ena fronten, den ur tjänstemännens synpunkter, representeras av herr Lindman och såvitt jag förstår av herr Löfgren i Stockholm. Den andra fronten representeras av herr Bäcklund, då han säger: varför skall man få betala pensionsavgift för längre tid än vi göra vid kommunikationsverken, nämligen 30 år? Ja, herr Bäcklund svävade litet på målet; för att kunna komma fram till ett för honom antagligt resultat sköt han in i sitt anförande, att han tyckte det vara orimligt att de högre tjänstemännen icke fingo betala i 30 år — fastän herr Bäcklund menade, att det är för lång tid för tjänstemännen i gemen att betala i mera än 30 år, sköt han in den satsen, för att vinna kammarens öra. Jag förstår icke det resonemanget, när det faktiskt förhåller sig på det sättet, att det icke går att jämföra denna pensionslag med den som gäller för kommunikationsverken, på den grund, för det första, att tjänstemännens inom departementen och under departementen hörande verk, stater och kårer befordringsålder till ordinarie år, såvitt jag vet, bra mycket högre än vad den är vid kommunikationsverken. Det går icke att få fram någon jämn befordringskurva i här föreliggande fall, och det går knappt att få fram någon tillräckligt säker siffra för att bedöma, huru många tjänsteår man skall stadga, för vilka vederbörande skola vara skyldiga betala pensionsavgifter; men låt oss gå in för den principen, vad tro herrarna, som nu tycka, att tjänstemännen bliva så hårt behandlade, vad tro herrarna det leder till? Jo, naturligtvis till att man måste räkna om, så att man får tillräckliga avgifter hela tiden, och det blir för tjänstemännens vidkommande icke annat än jag förstår en höjning av de avgifter som nu måste krävas. Därutöver vill jag säga, att jag är icke riktigt säker på, att för den tredjedel, som tjänstemännen själva skola betala avgift för, denna avgift är så effektiv, att den räcker till redan nu, och då

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

kan det kanske icke vara för mycket att begära, åtminstone i detta fall när det till på köpet kommer det tillägget, att de icke kunna räkna det bestämda antalet tjänsteår, att de i vissa fall åtminstone få betala något år längre, ty det är det sista som herr Bäcklund vände sig emot i själ och hjärta, det ber jag att få konstatera.

Vad sedan beträffar kommittén så kanske jag kan få säga, att i den var tjänstemannaintresset så talrikt representerat som man gärna kunde tänka sig. Det råkade vara på det sättet, att jag för min del ensam representerade lekmannelementet i kommittén. Om jag skulle taga åt mig alla de anmärkningar, som här riktats emot förslaget för att hava gått hårdhänt tillväga mot tjänstemännen och gjort tjänstemännens ställning osäker o. s. v., skulle det betyda, att jag ensam skulle lyckats övertyga alla de andra, som mer eller mindre skulle komma att bliva berörda av denna lag, att jag hade lyckats att alldeles ensam uträtta allt detta, men sådan kraft tilltror väl ingen i kammaren mig om, och det är ingalunda heller förhållandet. Vi hava i största samförstånd försökt att komma fram till ett resultat, som är så bra som möjligt och som går an att tillämpa utan alltför svåra slitningar och orättvisor.

Så vill jag också säga en annan sak. Här har riksdagen skrivit för att få en liten förenkling till stånd ifråga om pensoneringsbestämmelserna, och man har bland annat ifrågasatt, att man skulle försöka få bort de månatliga avdragen för pensionsavgifter på avlöningslistorna, man skulle också, det var riksdagens avsikt, försöka få bort från listorna avgifterna till änke- och pupillkassorna. Nu ligger i varje fall det på det sättet till, att kommittén icke kunnat i *detta* sammanhang föreslå mera än borttagande av det ena, d. v. s. tjänstemännens egna månatliga avgifter. Det har kommittén tänkt sig, att man skulle få ordnat på det sättet, att det skulle ske en överföring en gång om året. Skulle man nu gå in för att bestämma vissa tjänsteår, då stöter det på den haken redan där, att så fort en person betalat, sak samma på vilken post han står inom den civila statsförvaltningen, i 30 år, nödgas man särskilt hålla reda på det, när man skall överföra pensionsavgifterna, och hålla reda på huru många det är, huru många av vederbörande som betalat redan förut i 30 år. Herrarna förstå, att i stället för att förenkla saken, måste det bli försvårat i detta avseende, och man effektuerar på det sättet ingalunda, vad riksdagen för sin del har gått in för och skrivit om. Här är det ju så beträffande den osäkerhet, som man här velat göra gällande, att kommitténs förslag och Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag här skulle skapa för tjänstemännen, att det icke har varit någons avsikt att gå fram på ett orimligt sätt, men jag vill fråga herr Lindman, huruvida han anser, om en, låt oss taga ganska underordnad befattningshavare, exempelvis en første expeditionsvakt, om en person i den ställningen är urståndsatt av en eller annan anledning — icke sjukdom eller olycksfall — att kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, att man då, herr Lindman, av formella skäl skall hålla denna expeditionsvakt kvar och säga, att staten skall hava nöjet att betala ut avlöning till er, fastän vi icke få ett dugg arbete uträttat? Kanhända det är så i många fall.

Pensionsfrågorna äro så pass svåra att komma tillrätta med, och den dag det går att komma fram med ett förslag, som tillfredsställer alla tjänstemän, högre som lägre, den dagen uppnå vi icke, mina herrar, utan vi få vänta tills både vi och nästa generation gått ur tiden. Vi kunna icke få en pensionslag, som är fullt tillfredsställande. Här föreligger ett försök att göra den så tillfredsställande och rättvis som möjligt, och då jag vet, att det ligger i allas önskan att få det på det sättet och att försöka effektuera en riksdagens önskan i föreliggande förslag, så har jag ingen annan utväg, herr talman, än att jag måste yrka bifall till utskottets hemställan, då det är den enda lösning, som håller och som går att göra något av i den givna situationen.

Herr Bäcklund: Herr Anderson i Råstock försökte göra gällande, beträffande de avgifter, som äro uträknade och som skulle betalas av de olika tjänstemän, som falla under den civila pensionslagen, att det icke var säkert att de komma att räcka till. Jag frågar herr Anderson i Råstock, om han vill svara mig på detta: Fattas det något i kommunikationsverkens pensionsfonder? De betala samma avgifter som äro föreslagna här för samma lönegrad, de få också samma pension för samma lönegrad, som är föreslagen i denna lag, och de betala endast i 30 år, men herr Anderson i Råstock eller någon annan vågar väl icke påstå, att det fattas något i pensionsfonderna för kommunikationsverken, och då tycker jag man icke kan säga, att det kommer att fattas något här, när de komma att få betala i mycket längre tid än i kommunikationsverken.

Sedan vill jag säga till vad jag sade i mitt förra anförande, att riksdagens verks lönenämnd har fattat beslut, efter det utskottets utlåtande låg färdigt, och avstyrkt en framställning från riksdagens verk att få samma pensionsbestämmelser. Majoriteten i lönenämnden anser, att det borde bliva efter kommunikationsverkens grunder och icke efter civilförvaltningens. Denna fråga kommer sålunda icke, tack vare detta, till riksdagen i år utan får ligga till sig. Jag frågar då: finns det icke anledning att också kunna titta på denna fråga och skicka den tillbaka med skrivelse till Kungl. Maj:t att försöka ordna upp den efter de grunder, som riksdagen gått in för förut och icke efter dessa nya principer?

Herr Eriksson i Grängesberg, utskottets ärade ordförande, sade, att det blir ingen lättnad för tjänstemännen efter den linje som jag går in för. Ja, det går naturligtvis an att säga, men det får man vara väldigt försiktig med, när man säger det. Det blir ingen lättnad för några justitieråd och landshövdingar m. fl., som hava 25 tjänsteår, men om ledamöterna vilja titta på tjänsteförteckningen i utskottets utlåtande — den är icke så lång — alla som hava över 30 tjänsteår, alla dessa få erlægga för mycket, och det är det stora flertalet, de få erlægga avgifter därför att dessa som icke hava 30 tjänsteår skola få hel pension, dessa få faktiskt en del av sin avgiftspension på de andras bekostnad. Jag tycker det finnes ingen rättvisa däri, och det är icke, som utskottets ordförande sade, för att skärpa bestämmelserna för tjänstemännen utan det är för att skaffa rättvisa för det stora flertalet, som jag för min del gått med på reservationen. Inom utskottet har jag yrkat på, att man skulle reglera det så för dessa tjänstemän, som äro ganska få, som icke hava fullt 30 tjänsteår, att de, som hava vunnit sin anställning efter 25 års ålder och icke få 30 tjänsteår, skulle kunna få erlægga en retroaktiv avgift eller också skulle få det likadant, som bestämmelserna i denna lag och lagen för kommunikationsverken föreskriver för de förordnade tjänstemännen, att de få hålla på och betala tills de blivit, som i denna lag, 67 år eller, enligt kommunikationsverkens bestämmelse, tills de betalt i 30 år. Det är alls ingen märkvärdighet, och det kan icke hjälpas, att lammet och vargen finna varandra, även om jag skulle vara vargen.

Jag måste i varje fall vidhålla mitt yrkande, herr talman.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag skall be att gentemot herr Löfgren endast få genmäla, att jag förstår icke hur man kan läsa en lagparagraf på det sättet som han gör. Det står här i 19 § mom. e): »Skyldighet att avgå från tjänst inträder för innehavare av domarämbete, då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte, i andra fall än under b) sägs, ur stånd att för framtiden behörigen sköta sin tjänst.» Det skulle sålunda vara, att han icke kan behörigen sköta sin tjänst, därför att han är sjuk eller vanför eller har lyte. Det har ingenting att göra med, huru han sköter sin befattning ur andra synpunkter, åtminstone kan jag icke läsa ut något annat ur paragrafen, och jag tycker det är egendomligt,

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

om en så klar paragraf som denna icke skulle kunna tolkas rätt, och kan omöjligt se, att det kan tolkas in andra hänsyn än som här sagts.

Vidare är det i fråga om den omdebatterade paragrafen i grundlagen så, att skola vi följa herr Lindmans tolkning skola vi avskaffa all pensionering, ty är det så, att en tjänsteman icke kan avsättas från sin tjänst annat än efter dom och rannsaking, skulle han väl få behålla sin tjänst tills han går från denna värld. Så var det i den gamla tiden. Skall man taga det så strängt som man här vill göra gällande, upphäver man alla pensionsbestämmelser. Men nu hava vi i 1907 års lag icke bara sagt ifrån, att tjänstemännen skola pensioneras vid viss tid utan också sagt, att den tjänsteman, som varit sjuk under viss tid och som icke kan upprätthålla sin befattning på grund av sjukdom, skall avgå från sin tjänst. Således har man gått in för dessa principer redan 1907, och det är nu ett fullföljande av dessa principer, och nog tycker jag, att man från det hållet, varifrån man kräver så mycket från medborgarna, kunde gå med på detta, så att icke den som är komplett oförmögen att sköta sin tjänst ändå icke skall kunna behålla tjänsten till dess tjänstetiden går ut. Detta innebär dock endast, att han skall kunna tvingas därtill 7 år före pensionsålderns inträdande, och då få avkortad pension. — Jag frågar herrarna och damerna i denna kammare, huru många mäninskor i vårt land som hava sådana förmåner i verkligheten.

Gentemot det som herr Bäcklund säger får jag verkligen säga, att det ser ut som om han icke tänkt igenom denna sak. Tjänsteår och avgiftsår hava ingenting att göra med varandra. Här i förordningen står, att vissa tjänstemän hava full pension vid 35 års tjänsteår, men det är icke därför sagt att dessa 35 år skola vara ordinarie tjänst, det kan vara så, att 20 år äro ordinarie och 15 år extra, ty den extra tjänstetiden skall också räknas, när det gäller tjänsteåren, men de skola icke betala pensionsavgifter när de äro extra. Det är därom som striden står. Om det varit en tjänsteman som haft tjänst, 10 år ordinarie och 20 år extra, så skulle det inträffa, att med herr Bäcklunds förslag skulle han få bara en tredjedel av avgiftspensionen och de andra två tredjedelarna skulle gå bort, och det kan icke anses vara fullt riktigt emot civilstatens tjänstemän, därför att de hava i regel en högre ålder, när de bliva ordinarie. De kunna under lång tid hava varit extra tjänstemän och icke betalt några pensionsavgifter.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla yrkandet om bifall till § 1.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag skall endast be, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Vindahl m. fl. avgivna reservationen. Det framgår med all önskvärd tydlighet av den diskussion som här förts, att vi verkligen behöva vila något på hanen och mera undersöka denna sak, och jag ser ingen skada i att uppskjuta ärendets slutgiltiga behandling till nästkommande år.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Hamrin säger, att det inte sker stor skada, om kammaren uppskjuter denna fråga ett år. Och icke tror jag heller, att man inom departementet kommer att taga det så förfärligt tragiskt, om kammaren inte anser sig färdig att i detta ögonblick skrida till beslut.

Men vad som däremot från regeringens synpunkt är i allra högsta grad önskvärt är, att riksdagen, om den avslår ett framlagt förslag, ger regeringen riktlinjer för, huru ett annat och nytt förslag skall se ut. Jag skulle gärna vilja veta, huruvida den falang, som samlats bakom herrar Lindman och Löfgren och som är särskilt ömsint om ämbetsmännens oavsättlighet, förenar sig i kravet på att kommunikationsverkens pensionsbestämmelser i alla detaljer skola

läggas till grund för det förslag, som riksdagen väntar och kanske till nästa år får sig förelagt. Om detta icke klart framgår av riksdagens beslut, så står regeringen där på samma sätt som nu och vet icke, vad den skall välja. När man satt till en kommitté, som består av de främsta experterna på pensionsområdet, och denna kommitté lägger fram ett förslag, och regeringen i största utsträckning följer det förslaget, så är det mycket svårt att veta, vilka man nu skall sätta till denna utredning, och vilka grundlinjer, de skola följa.

Det är, som var och en ser, från kommunikationsverkens tjänstemän, som denna opposition delvis har sitt ursprung. Det är tre järnvägsmän, som här antecknat reservation, och dessutom en medlem av det parti, som till sin ledare har ordföranden i kommunikationsverkens lönenämnd och sålunda närmast är representant för de synpunkterna. De skäl, som tala emot denna reservation, ha här framförts i den utsträckning, att jag icke tror, det är nödvändigt, att jag länge uppehåller mig därvid. Jag skall i alla händelser endast för de grupper, som stå herr Lindman närmast, be att få understryka, vilken verklig obillighet, som det skulle medföra för alla dessa tjänstemän i de centrala verken, om man där med i övrigt oförändrade förhållanden försökte genomföra de bestämmelser, som gälla för kommunikationsverken. Det är ju så, att i de centrala verken komma tjänstemännen till ordinarie befattning relativt sent. Och om då den, som får sin ordinarie befattning först vid ganska framskriden ålder, ytterligare skulle straffas för att han kommit i dålig tur i ämbetsverket, genom att få reducerad pension, så förefaller det mig, som om det vore en dålig tjänst man skulle göra dessa tjänstemän, som icke mycket kompenseras av att man slår vakt omkring dem till skydd mot en fullständigt teoretisk risk för att dessa tjänstemän skulle kunna avskedas i onödan.

När man från kommunikationsverkens håll talar om, att där gällande bestämmelser om pension äro så rationella, skall jag be att få påpeka, att i ett följande utskottsutlåtande förekommer ett förslag, som innebär, att man även inom kommunikationsverken måste tänka sig en förändring av motsvarande bestämmelse. Det visar sig nämligen, att även där finnas vissa tjänstinnehavare, som icke kunna räkna med att få trettio tjänstår och alltså icke kunna räkna med full pension. Det gäller telefonisterna. För dem vill man därför föreslå vissa särskilda bestämmelser för att underlätta för dem att komma upp i full pension. Det är alltså icke så säkert, att detta system är mera rationellt än det gamla. Och jag vill understryka, att det system, som här lägges fram i fråga om pensionsavgifterna, är icke en nyhet, som man från herr Bäcklunds sida säger, och att det skulle strida emot annars existerande, utan det är helt enkelt det gamla systemet, som vi nu ha, och det är kommunikationsverkens system, som är det nya och som icke existerat mer än ungefär fem år. Vill man sålunda hålla fast vid de gamla och, låt oss säga, herr Lindman, beprövade bestämmelserna i fråga om pensionering, så skall man hålla sig till propositionen i detta hänseende.

Sedan kommer jag till frågan om möjligheten att avlägsna tjänstemän, som icke kunna behörigen sköta sin tjänst. Jag ber herr Lindman om ursäkt, därför att jag missuppfattade hans yttrande. Jag trodde, att herr Lindman egentligen också höll sig enbart till frågan om domarnas ställning. Men nu säger herr Lindman, att han vill, att grundlagens bud skall gälla för alla ämbetsmän. Men då får herr Lindman också vara så vänlig att föreslå ändring i nu gällande bestämmelser. Ty visserligen gäller nu för en domare, att man icke kan avlägsna honom, förr än han kommit upp till pensionsåldern, och även då endast om han »oavbrutet under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen». Men för alla andra ämbets- och tjänstemän gäller följande bestämmelse: »Befinnes tjänstinnehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på ett tillfreds-

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

ställande sätt fullgöra sina tjänsteåligganden», och har han endast två år kvar till pensionsåldern, så kan han på administrativ väg tvångspensioneras. Det är helt enkelt en utsträckning av denna tvångspensionering ifrån två till sju år före pensionsåldern, som propositionen innebär.

På en annan punkt — den har här icke varit berörd — innebär den också, att man stryker tvånget att låta en tjänsteman vara tjänstledig för sjukdom under hela fem år, innan det skall vara möjligt att få honom avlägsnad från hans befattning. Och jag skulle tro, att alla, som känna till förhållandena inom våra verk, också veta, att en sådan rättighet icke kan komma att tillämpas på något hårt och obilligt sätt. Det är tvärtom så, att även med denna bestämmelse komma ämbetsverkens styrelser och Kungl. Maj:t att förfara på ett mycket, mycket mjukare och hänsynsfullare sätt, än som egentligen vore förenligt med statens intressen. Jag kan erinra om, att för ett par år sedan väcktes det från lantmannahåll här i riksdagen en motion, som just gick ut på att försöka få rättelse i det avita förhållandet, att tjänstemän kunde taga tjänstledighet det ena året efter det andra. De äro tillräckligt sjuka för att få sjukledighet. De äro tjänstlediga fyra och ett halvt år, träda in i tjänstgöring ett halvt år, och så bli de sjuka igen. Och icke nog med detta, utan under sin sjukdom kan det hända, att de ha fullt upp med privata uppdrag, som de äro alldeles tillräckligt friska för att sköta. Detta är undantagsfall. Men hela denna bestämmelse är skapad för att få fram medel emot sådana undantagsfall, och ingen tänker ett ögonblick på att komma åt verkligt pliktrogna ämbets- och tjänstemän.

Jag skulle till sist vilja tillägga, att jag icke tror, att det är gagneligt för tjänstemännens sak, om man försöker till det yttersta urgera deras grundlagsfästa rättigheter. Jag tror icke, att det i längden i riksdagen kommer att gagna tjänstemännen, om herr Lindman skulle vilja driva den satsen, att man med stöd av § 36 i grundlagen skall hindra ämbetsverken och Kungl. Maj:t att försöka göra sig av med en person, som i verkligheten enligt allas vittnesbörd visat sig icke kunna sköta sin tjänst. Jag tror mig i det fallet stå tjänstemännen närmare än herr Lindman, och jag vet, att det säkerligen icke är deras uppfattning, att man på det sättet skall hålla om ryggen dem, som icke böra hållas om ryggen. Jag är övertygad om, att tjänstemännen i längden komma att vara mera gagnade av det förslag, som här är framlagt, än om man skulle följa herr Lindmans yrkande.

Herr Lindman: Herr talman! Beträffande den första frågan, som gjordes av herr statsrådet, rörande vilka grunder för pensioneringen Kungl. Maj:t skulle hava att rätta sig efter, ber jag att få hänvisa till de anmärkningar, jag gjort mot denna lag. Jag har inskränkt mig till att göra anmärkning mot 19 §, och därmed borde väl den saken vara fullt klar.

Beträffande skillnaden mellan domare och andra vet jag, att det finns en skillnad. Men om man t. ex. pekar på den skillnaden, att pensionsåldern för domare nu är högre än för andra, så är det en sak, där man går efter fullt objektiva grunder. Man kan sätta olika pensionsålder för den ena och andra sortens tjänstemän. Man kan t. ex. säga, att en domare kan få vara urståndsatt att sköta sin tjänst under två år, innan han skall avgå med pension, men beträffande en annan tjänsteman att han skall vara urståndsatt att sköta sin tjänst under t. ex. ett år, innan han skall vara tvungen att avgå med pension. Om denna tidsfrist är längre eller kortare, det räknar jag icke som någon principiell skiljaktighet. Men vad som är skiljaktigheten mellan herr statsrådets uppfattning och min uppfattning är, att jag håller på, att avgången icke skall vara beroende av ett bedömande av ett ämbetsverk, en myndighet eller av Kungl. Maj:t, utan att det skall vara en *objektiv* grund, att det kan klart konstateras

att han är urståndsatt att sköta sin tjänst. Men det skall icke vara så, som det står här i lagen. Det är den stora skiljaktigheten.

Herr statsrådet sökte vindicera saken så, att detta är en fråga om tjänstemännens intressen, och att det skulle vara bättre i längden för tjänstemännen med det som föreslås. Vad som för mig hela tiden varit det avgörande är *statens* intressen. Jag vågar påstå, att det är staten, som skulle vara bäst betjänad av, att det vore en sådan grund för statstjänstemännens bringande över på pensionsstat, att denna överensstämde med grundlagen. Och den, som skrev grundlagen, visste nog, vad han skrev, när han gjorde det. Meningen var, att ämbetsmännen skulle göras fullt oberoende och självständiga. Det är så jag vill, att det skall förbliva. Och jag menar också, att man därför skall fortsätta på den vägen. Men det är stor skillnad mellan de bestämmelser, som här äro föreslagna, och de nu gällande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då det här talats om statens intressen och tjänstemännens intressen och eftersom det talats om, att tjänstemännen voro talrikast representerade i kommittén, så kunde det kanske vara skäl att nämna, vilka medlemmarna av denna kommitté voro. De voro generaldirektören i statskontoret Södermark, statskommissarien Leijonhufvud, förre riksdagsmannen lektor Starbäck, byråchefen Sidenbladh samt undertecknad. Jag tror, att man får säga vad man vill om statskontorets tjänstemän, men nog hava de ådagalagt en önskan att i möjligaste mån tillvarataga statens intressen. Och jag kan påstå, att det omdömet gäller hela kommittén, i vad det angår dess tjänstemannarepresentanter — om mig själv kan jag naturligtvis icke yttra mig i det fallet.

Men eftersom herrar Lindman och Bäcklund ingått ett slags kompanjonskap här, och eftersom herr statsrådet har frågat dem efter riktlinjer, så torde det väl bliva på det sättet, att riktlinjerna torde få anses angivna i den reservation, som har avgivits av herr Bäcklund. Och då skall jag be att få meddela kammaren, att jag under hand har frågat herr Bäcklund, om han vore av samma mening som herr Lindman rörande de olägenheter, som enligt den senares åsikt vidlåda denna lag. De finnas i minst lika stor utsträckning i den för kommunikationsverken gällande pensionslagen. Alltså blir osäkerheten där minst lika stor från herr Lindmans synpunkt. Om vi skola få denna lag tillfredsställande, skulle resultatet på grund av denna tillfälliga sammanhållning i dag mellan herr Lindman och Bäcklund bli det, att kammaren finge rätta sig efter de direktiv, som givas enligt reservationen med syfte naturligtvis i största möjliga grad att utgöra en anpassning efter hela systemet i kommunikationsverkens pensionslag och icke bara i de av herr Bäcklund påpekade punkterna. Och då blir resultatet, herr Lindman, precis detsamma för övriga tjänstemän. Och jag undrar, om det kan vara så önskvärt.

Sedan skall jag be att få påpeka ytterligare en sak, nämligen rörande kommitténs ställning till frågan om de trettio avgiftsåren, nämligen att denna tid spelar nästan ingen roll i detta sammanhang, i synnerhet som kommittén har i uppdrag att försöka lägga fram förslag beträffande även de extra ordinarie tjänstemännens pensionering. När den blir genomförd, komma tjänstemännen att få betala pensionsavgifter så pass många år, att det icke ens för de högre tjänstemännen med sen befordringsålder kan komma i fråga, att de få någonting gratis.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Löfgren** i Stockholm: Herr talman! Jag skall be att få göra en bestämd reservation mot den uppfattningen, att efter den debatt och med den motivering, som under debatten förekommit, en eventuell anslutning till reser-

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

vationen skulle innebära, att man också ansluter sig till den motivering, som reservationen använder.

Det framgår tvärtom av debatten, att de anmärkningar, som t. ex. från mitt håll gjorts, uteslutande gälla vissa principiella grunder, som jag anser, att propositionen och utskottets förslag strida emot. Herr Eriksson i Grängesberg ville göra gällande, att jag läste lagen bra illa, när jag kunde göra gällande att med en vidsträckt tolkning av 19 §, mom. c, det kunde följa, att även frågan om domarens sätt att utöva domarämbetet kunde medföra pensionering i förtid, emedan den diskretionära prövningen från administrativ sida kunde komma att gälla även rena omdömesfrågor. Jag ber då att få säga, att jag från min egen erfarenhet bevitnat, att en ämbetsman — och jag tänker då särskilt på domare — av sjuklighet visserligen blivit svagare i ämbetsutövningen, svagare i sitt omdöme och framför allt arbetat långsammare, men att han ändå formellt kunnat utöva sin tjänst. Jag medger, att det kan vara nog så bra att få bort dylika ämbetsmän och få dem ersatta med mera kompetenta, yngre och kraftigare män. Men detta har icke låtit sig göra och låter sig icke göra enligt grundlagens bokstav, utan att de direkt göra sig skyldiga till tjänstefel, och då efter åtal från justitieombudsmannen eller justitiekanslern. Det är på grund av detta, som denna invändning så synnerligen starkt har understrukits av Svea hovrätt. Jag har sett närmare på den saken, och det förhåller sig icke så, som herr Eriksson i Grängesberg ville antyda. Den principiella anmärkning, som Svea hovrätt gjort emot kommitténs förslag, gäller utan tvivel också i fråga om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Gent emot vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i sitt första yttrande anförde vill jag säga, att icke heller jag har velat göra gällande, att domarna stå i en sådan särställning, att vad jag anmärkt endast borde gälla dem. Nej, just på grund av att den principiella anmärkningen i tillämpliga delar gällde även andra tjänstemän kunde jag icke vara med om att inskränka mig till att yrka bifall till herr Gustafssons i Stensholm reservation, som endast gäller innehavare av domarämbeten. Men det finns dock en särskild anledning att framför allt hålla strängt på principen om, att domaremakten är oantastlig och domaren oavsättlig utan laga dom och rannsaking, nämligen nödvändigheten att upprätthålla grundsatsen om domarens oberoende av administrationen. Och jag anser, att man kan befara, att en bestämmelse sådan som denna skulle innebära elludering av den principen.

Sedan är det en betydande skillnad mellan att reglera för kommunikationsverken i detta avseende och att göra en bestämmelse av mera allmän natur, särskilt när det gäller de bestämmelser, som avse domare i 19 §, första stycket, och det är, att för kommunikationsverkens tjänstemän torde i allmänhet gälla s. k. konstitutorial, där fullmakten innehåller skyldighet för tjänstemannen att foga sig i alla de bestämmelser i olika hänseenden, som Kungl. Maj:t kan utfärda. Befattningshavaren där har i allmänhet konstitutorial, eller också är han förtroendeämbetsman. Och i båda fallen gälla då icke grundlagens bud i de avseenden, som nu berörs. Här finnes sålunda en tveksam punkt, som det är skada, som vederbörande icke tillräckligt hava utrett. Det är skada, om på grund av bristande sådan utredning ett förslag, som eljest är lämpligt och gott, skall behöva falla. Men därför bör klandret, mina herrar, falla på dem, som haft med utredningen att göra, och icke på dem, som nu äga att pröva förslaget.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: De sista anförandena göra det ytterligare angeläget för Kungl. Maj:t att få veta, vad riksdagen vill. Herrar Lindman och Löfgren säga nu, att deras anslutning till reservationen betyder icke en anslutning till det krav, som rests från herr

Bäcklunds sida, att bestämmelserna i kommunikationsverkens pensionslag böra genomföras vid den centrala förvaltningen. Men å andra sidan betyder deras anslutning, att Kungl. Maj:t vid upphörande av sitt förslag skall skrida till en tolkning av grundlagen så sträng, som icke tidigare i vårt land varit fallet.

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

Jag vill erinra om, att om hänvisningen till grundlagen skall betyda något, måste den betyda ett förbud emot tvångspensionering överhuvud. Jag vill fråga herr Lindman direkt: vad finns det för möjlighet att åberopa sig på grundlagen för att förhindra en tvångspensionering *sju* år före pensionsålderns inträdande, en lag, som icke skulle gälla för samma sak *två* år före pensions-tidens inträdande? Herr Lindman tycker kanske, att det är en alldeles för barnslig och enkel fråga. Men de svåra frågorna äro just så barnsliga och enkla.

Jag ber att få sluta med att anföra, att här står i den nuvarande lagen — jag vill läsa upp den ännu en gång, om icke alla i kammaren befintliga ledamöter redan hört det —: »Befinnes tjänst innehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänsteålligganden» o. s. v., »och har han mindre än högst två år kvar till pensionsåldern, så äger Konungen uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning förklara sådan tjänst innehavare skyldig att från tjänsten avgå.» Detta gäller *nu*. Är det verkligen herr Lindmans mening, att vi skulle tolka grundlagen så strängt, att en dylik tvångspensionering icke skulle kunna förekomma? Men om herr Lindman anser, att den nuvarande bestämmelsen om två år är överensstämmande med grundlagen, hur vill han då förklara, att en bestämmelse om sju år icke skulle vara det? Var och en kan naturligtvis föra över frågan på den rent *sakliga* bogen och säga, att sju år är mera än två år och att det är orimligt, att det skall stadgas en så lång tid som sju år. Vill man gå den vägen och diskutera det mer eller mindre önskvärda med en sjuårsbestämmelse, då är jag fullt med i resonemanget, men vad skall det då tjäna till att blanda in grundlagen? Så vitt jag förstår kan icke Kungl. Maj:t vid nästa riksdag — och hinner det för övrigt icke heller, om alla dessa svävande frågor skola tagas med — lägga fram ett sådant förslag, att utsikt finnes att riksdagen antager det, om man icke klart säger ifrån, huruvida riksdagen vill gå in för en skärpning av bestämmelserna eller om riksdagen verkligen vill hindra den lilla möjlighet, som ämbetsverken och Kungl. Maj:t nu ha att göra sig fria från en befattningshavare, som icke kan behörigen sköta sin tjänst.

Jag erinrar om att det för närvarande pågår en allmän strävan till vad man kallar förenkling i ämbetsverkens organisation. Man vill försöka litet mer anpassa även ämbetsverkens arbetssätt efter vad som gäller inom det privata affärslivet, därför att man funnit ämbetsverkens arbetssätt alltför tungt och i många fall för dyrbart. Utan tvivel innebär ämbetsmännens säkerhet att under alla förhållanden, hur odugliga de än äro, sitta kvar i sina befattningar till pensionsåldern än av de svårigheter, som man har att kämpa med, om man verkligen vill åstadkomma en förändring. Jag skulle — trots att jag icke suttit i riksdagen så länge och trots att herr Lindman är en mycket gammal riksdagsman — vilja fråga herrarna, om ni verkligen äro beredda att genom avslag å utskottets förslag understryka den tolkning av grundlagen, som herr Lindman och herr Löfgren här gjort sig till talesmän för. Jag tror, att om andra kammaren gör detta, kommer den att ångra sig.

Herr Lindman: Herr talman! Jag förstår inte, att det är nödvändigt fråga, huruvida jag anser att det vis å vis överensstämmelsen med grundlagen blir någon skillnad, om man i förevarande avseende bestämmer två eller fem

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

är. Jag har aldrig påstått detta — när herr statsrådet får läsa mitt anförande i protokollet, kommer kanske herr statsrådet att bättre uppfatta vad jag sagt. Jag har, när jag talat om de bestämmelser som det kungl. förslaget härvidlag innehåller, icke alls gjort gällande, att det skulle inverka, huruvida tiden är två eller fem eller flera år, ty gent emot grundlagen spelar detta naturligtvis ingen roll. Det är icke tiden det gäller utan huruvida ämbetsmyndigheten och därefter Kungl. Maj:ts skola *bedöma* hur tjänstemannen sköter sin tjänst.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss:** Herr talman!

Jag skall endast konstatera, att med dessa herr Lindmans sista ord har han uppenbarligen velat fastslå, att den bestämmelse, som nu gäller om tvångspensionering två år före pensionsåldern, är stridande mot grundlagen. Om han alltså vill se ett nytt förslag i ämnet på riksdagens bord, önskar han tydligen, att även bestämmelsen om de två åren däri skall försvinna, eftersom han själfvallet måste önska, att varje bestämmelse, som strider mot grundlagen, försvinner. På något annat sätt kan jag icke tolka herr Lindmans yttrande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf enligt utskottets förslag, dels ock på bifall till den av herr Vindahl m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bäcklund, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i bankoutskottets förevarande förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Vindahl m. fl. avgivna, vid bankoutskottets ifrågavarande utlåtande nr 50 fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen meddelade, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 92 ja och 72 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

2—11 §§; *överskriften till 1—11 §§; rubriken till 1 kap.; 2 kap.; 16 §.*

Godkändes.

Enligt utskottets med Kungl. Maj:ts överensstämmande förslag skulle 17 § lyda sålunda:

17 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av den månad, under vilken tjänstemannen uppnår en levnadsålder av sextiosju år; dock att för vissa befattningar gäller en lägre pensionsålder, på sätt stadgas i bilaga B till denna lag.

Uti sin förenämnda vid paragrafen avgivna reservation hade herrar *O. Pettersson* och *Johansson* i Edsbyn yrkat, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

*Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)*

17 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av den månad, under vilken tjänstemannen uppnår en levnadsålder, manlig tjänsteman av sextiosju och kvinnlig tjänsteman av sextiofyra år; dock att för vissa befattningar gäller en lägre pensionsålder, på sätt stadgas i bilaga B till denna lag.

Paragrafen föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Johansson** i Edsbyn: Herr talman! Då jag icke kunnat biträda utskottets mening beträffande föreliggande paragraf, ber jag att med några ord få motivera min reservation på denna punkt.

Frågan gäller de kvinnliga befattningshavarnas pensionsålder. Såväl 1921 års löneredgeringskommitté som åtskilliga av de statens verk, som hörts i ärendet, ha uttalat den åsikten, att pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare icke borde sättas högre än till 64 år. Det är också att märka, att just de verk, där de flesta kvinnliga befattningshavarna äro anställda, uttalat sig för denna lägre pensionsålder. Jag anser, att riksdagen bör taga hänsyn till sådana utlåtanden och ber herr talman på dessa grunder få yrka bifall till min och herr Petterssons i Olovstorp på denna punkt avgivna reservationen.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande § 17. Kungl. Maj:t har som bekant föreslagit 67 års pensionsålder för såväl kvinnor som män. Det är klart, att det på denna punkt kan råda rätt stor tvekan. Jag erinrar om att Kungl. Maj:t sänkt pensionsåldern för en hel del befattningshavare, men när nu kvinnor skola jämföras med män i alla möjliga övriga avseenden, har såväl Kungl. Maj:t som utskottet icke funnit skäl att för kvinnorna införa en lägre pensionsålder, detta så mycket mindre som enligt § 19 avsked kan meddelas en befattningshavare redan sju år före tjänstetidens slut, om anledning därtill föreligger. Jag tror, att detta icke är någon fråga att gräla om — både Kungl. Maj:t och utskottet skulle säkert taga det med ro, vare sig det beslutas det ena eller andra — och det är därför icke skäl att upptaga riksdagens hårt ansträngda tid med att diskutera denna fråga.

Häruti instämde fröken *Wellin* och fru *Thüring*.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herrar *O. Pettersson* och *Johansson* i Edsbyn i avseende härå avgivna reservationen; och godkände kammaren paragrafen enligt utskottets förslag.

Aterstående delar av lagförslaget: Bilaga A vid lagförslaget.

Godkändes.

Den vid lagförslaget fogade Bilagan B.

Ifrågavarande bilaga var i nedan angivna delar så lydande:

Ang.
civil tjänste-
pensionslag.
(Forts.)

Befattning	Pensionsålder Levnadsår	För hel pen- sion erforder- ligt antal tjänstår
Fångvårdsstaten.		
Överkonstapel	65	35
Första vaktfru	65	35
Vaktkonstapel	65	35
Vaktfru	65	35
Statens uppfostringsanstalt å Bona.		
Förste förman	65	35
Förman	65	35
Husmoder	65	35
Statens tvångsarbetsanstalter.		
Förste förman	65	35
Förman	65	35
Första vaktfru	65	35
Vaktfru	65	35

Herr *Bäcklund m. fl.* hade i sin i fråga om förevarande bilaga avgivna reservation föreslagit, att ovanberörda delar av densamma måtte erhålla följande lydelse:

Befattning	Pensionsålder Levnadsår	För hel pen- sion erforder- ligt antal tjänstår
Fångvårdsstaten.		
Överkonstapel	63	33
Första vaktfru	63	33
Vaktkonstapel	63	33
Vaktfru	63	33
Statens uppfostringsanstalt å Bona.		
Förste förman	63	33
Förman	63	33
Husmoder	63	33
Statens tvångsarbetsanstalter.		
Förste förman	63	33
Förman	63	33
Första vaktfru	63	33
Vaktfru	63	33

Bilagan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag har vid bilaga B fogat en reservation tillsammans med herrar Lovén och Höglund.

Det förhåller sig så, att herr Petrén i första kammaren och herr Granath i andra kammaren väckt motioner om sänkning av pensionsåldern för vissa befattningshavare.

Jag har inom utskottet icke kunnat följa dessa motionärer i alla deras yrkanden. De ha nämligen velat sänka pensionsåldern bra mycket längre än jag

och mina medreservanter ansett oss kunna vara med om. Vi ha därför i utskottet framställt yrkande på, att pensionsåldern för de i reservationen omnämnda befattningshavarna sättes till 63 år med 33 tjänsteår.

Vi anse, att när det gäller befattningshavare såväl i fångvårdens tjänst som vid Bona och statens tvångsarbetsanstalter, vilka hava en ganska krävande tjänstgöring, det vore skäligt att icke bestämma flera levnads- och tjänsteår än de nyss nämnda.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder förekomna yrkandena godkändes bilagan enligt utskottets förslag.

Utskottets hemställan i mom. I) förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om lagförslaget fattade beslut.

Mom. II), III) och IV).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstnehavares rätt till pension;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om pensionering av icke ordinarie personal vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns och flottans befäl och underbefäl med vederlikar jämte en i ämnet väckt motion;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag, samt lagen den 22 juni 1923, innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

Ang. lindring
i arrende-
villkoren för
vissa arrenda-
torer av publik
jord.

Å föredragningslistan var härför uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av publik jord.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, samtliga avseende åtgärder för åstadkommande av lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av publik jord, nämligen:

de likalydande motionerna nr 123 i första kammaren av herr *Johan Johansson m. fl.* och nr 118 i andra kammaren av herr *Gardell i Gans m. fl.*;

de ävenledes likalydande motionerna nr 124 i första kammaren och nr 119 i andra kammaren av *samma motionärer*;

motionen nr 125 i första kammaren av herr *Ingeström*; samt

motionen nr 188 i andra kammaren av herrar *Olsson i Ramsta* och *Hedlund i Östersund*.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning i vad mån arrendatorer av krono- och ecklesiastik jord, vilkas kontrakt grundade sig å under högkonjunkturen verkställda uppskattningar, övertagit sina arrenden på villkor, som kunde antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förbindelser, samt för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, vartill utredningen kunde giva anledning.

Reservation hade avgivits av greve *Wachtmeister*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! Jag måste för min del anse, att utskottet varit alldeles för välvilligt i detta fall.

Jag har här i min hand en förteckning över statens domäner, och jag har gått igenom uppgifterna om utarrendering av publika egendomar beträffande Malmöhus län. Jag har därvid icke kunnat finna annat, än att arrendena för dessa egendomar, som äro belägna inom de allra bästa jordbruksdistrikten av nämnda län, icke gå upp till mer än 30 kronor. Det är ganska egendomligt, då varje jordbrukare gladeligen skulle vilja betala 40 à 50 kronor.

Om man nu skulle gå in för en minskning av arrendebeloppen i sådana fall, bleve det nästan ingenting kvar. Kronoarrendatorerna äro dock i stort sett de jordbrukare, som reda sig bäst, och jag tycker icke, det finnes ringaste anledning att gå in med en skrivelse till Kungl. Maj:t i det avseende utskottet föreslår.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Det är egentligen en gammal historia här i riksdagen, som det nu är fråga om, och det har under de senaste åren regelbundet vid varje riksdag väckts förslag om åtgärder för att komma de arrendatorer till hjälp, som råkat i ekonomiska svårigheter genom att ha påtagit sig alltför dryga arrendevillkor under krisåren.

Varje gång frågan varit uppe i kammaren, så ha dock på jordbruksutskottets hemställan förslagen fallit; och den väsentligaste anledningen till att utskottet ställt sig på avslagslinjen, har varit rent principiella betänkligheter. Man har resonerat på det sättet, att om ett avtal ingås med kronan

eller med någon annan officiell myndighet, bör ju icke den ena parten, om han finner avtalet oförmånligt för sig, utan vidare kunna få lov att uppsäga detsamma; ty det kan leda till betänkliga konsekvenser.

Emellertid är det på så sätt, här i världen, att man icke får driva principerna ut i det absurda, ty då kan hända, att det blir ett bakslag, som träffar just den, som drivit principen och drivit den för långt.

Nu vet jag ej för min del i vilken utsträckning arrendatorer av publik jord — jag tänker därvid närmast på den ecklesiastiska jorden — råkat i ekonomiska svårigheter. Men att det förekommit sådana fall, är både känt och erkänt. Därest man ändock ställer sig fullkomligt avvisande, blir resultatet härav endast, att dessa brukare av kronans och även av ecklesiastiska jordar, som råkat i ekonomiskt trångmål, så småningom komma att vansköta jorden.

Nu har ju motionärernas framställning såväl förut som i år väsentligen gått på den linjen, att de, som under den egentliga högkonjunkturen mottagit sina arrenden, skulle få lov uppsäga dessa och eventuellt ha rätt att påkalla en ny arrendeuppskattning. Det var ju för utskottet tämligen klart, att ett bifall till motionerna i den formen icke gärna kunde ske. Det vore icke möjligt att överblicka de konsekvenser ett sådant medgivande kunde ha med sig; och för att åtminstone få något så när klarhet, vilka verkningar i ty fall kunde komma att inträffa, infortrade utskottet från samtliga länsstyrelser i riket uppgifter, hur många arrendatorer såväl på krono- som på ecklesiastisk-jord, som övertagit sina arrenden under den s. k. högkonjunkturen, d. v. s. vi räknade med åren 1916—1922. Det kom då utskottet till handa uppgifter från samtliga länsstyrelser, varav framgick, att en sådan uppsägningsrätt skulle komma att omfatta 562 kronoarrendatorer och ej mindre än 2,874 arrendatorer av ecklesiastisk jord.

Det låg då tämligen klart, att ett bifall till motionerna i den förevarande formen var uteslutet. Det hade varit i högsta grad betänkligt, om en sådan massa arrendatorer skulle medgivits rätt att uppsäga sina arrenden. Nu är det naturligtvis icke sannolikt, att alla skulle begagnat sig därav, men teoretiskt föreligger i varje fall möjlighet härför.

Det förslaget kom då fram i utskottet att gå på den linjen, att man hos Kungl. Maj:t skulle begära utredning, om och i vilken utsträckning det kunde antagas vara förhållandet, att de, som tagit sina arrenden under högkonjunkturen, kommit i ekonomiska svårigheter.

Nu har här inkommit en hel del framställningar förnämligast ifrån arrendatorer av ecklesiastisk jord, och man har icke någon anledning betvivla, att icke åtminstone i viss utsträckning det verkligen kan föreligga sådana stora svårigheter, att ingångna förbindelser icke kunna fullgöras. Däremot tror jag, att detta mindre är förhållandet beträffande kronoarrendatorer. Det är ju möjligt att i de fall då en kronoarrendator övertagit ett arrende å offentlig auktion, och han icke haft optionsrätt, utan den fria tävlan fått spela, han då bundit sig för ett arrendebelopp, som med hänsyn till nuvarande låga konjunkturen kan betrakta såsom obilligt. Men i stort sett torde förhållandena icke ställa sig så svåra beträffande kronoarrendatorerna, ty i fråga om dem har man dock en arrendeuppskattning, som man i stort sett kan ha förtroende för, men så är däremot icke fallet beträffande den ecklesiastiska jorden; där finns överhuvud taget icke någon nämnd, och det hela är för övrigt icke ordnat på samma sätt som för kronoegendomar.

Jag har för min del, ehuru jag tidigare ställt mig på avslag huvudsakligen av rent principiella skäl, dock icke nu velat motsätta mig, att man ger Kungl. Maj:t bemyndigande att utreda, i vad mån och i vilken utsträckning det kan vara fallet att arrendatorer befinna sig i ekonomiska svårigheter på grund av ingångna förbindelser, som kunna med de ändrade förhållanden, vilka nu äro

*Ang. lindring
i arrende-
villkoren för
vissa arrenda-
torer av publik
jord.*

(Forts.)

Ang. lindring
i arrende-
villkoren för
vissa arrenda-
torer av publik
jord.
(Forts.)

rådande, anses orimliga; och Kungl. Maj:t får då, om Kungl. Maj:t finner skäl härför föreligga, komma in till riksdagen med framställning angående de åtgärder, som därav kunna föranledas.

Utskottet har ju varit så gott som enigt. Det finns visserligen till detta utlåtande fogad en enda blank reservation; vad som döljer sig under den, vet jag icke bestämt. Jag ber nu för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Pettersson* i Hällbacken och *Lillicreutz*.

Herr *Gardell* i Gans: Herr talman! Då jag har väckt en motion, ber jag att få säga några ord om densamma.

Herr *Fabian Månsson* har en gång yttrat i kammaren, att vår politik måste vara sådan, att ur bondehemmen skall det utgå bönder och att böndernas söner och döttrar icke skola ingå i industriarbetarnas led. Men om man betraktar arrendeförhållandena, som varit före många gånger förut här i riksdagen, så ser det ut, som om man dreve en fullkomligt motsatt politik. Jag har här t. ex. från Gotland uppgift på ett arrendekontrakt, som är ingånget den 14 mars 1919 och som inropades för 855 kronor. Arrendatorn hade icke kunnat fullgöra sina skyldigheter utan måst gå från gården. För hela auktionen fick han in 450 kronor. Likaså ett annat fall rörande ett arrende, som blivit sålt i Hemse för 1,400 kronor, och där man bara fick in 450 kronor o. s. v.

Jag vill icke förlänga debatten med att anföra flera liknande exempel. Då utskottet här har så tillvida varit villigt att bifalla motionen, att det föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t, så skall jag inskränka mig till att instämma häri. Och jag hoppas, att jordbruksministern måtte taga tiden i akt, så att frågan även kan komma före vid årets kyrkomöte. Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets förslag, i förhoppning att frågan skall vinna åsyftad lösning innan årets slut.

Herr *Johanson* i Huskvarna: Herr talman! Då herr *Paulsen* redogjorde för förhållandena i Malmöhus län och härvid gjorde gällande, att arrendena där skule vara jämförelsevis låga, så vill jag nämna, att så är icke fallet i min hembygd. Under kristiden var ett rätt stort antal prästgårdar föremål för ny lönereglering, och följaktligen var det flera prästgårdar, som under denna tid utlämnades på arrende. Som vi hade höga värden denna tid, kom arrendena upp ganska högt och även en del andra omständigheter i sammanhang med uppskattningen bidrogo härtill, såsom byggnadsskyldigheten m. m., varför arrendatorerna i åtskilliga fall kommit att sitta ganska trångt.

Jag vill därför för min del säga, att den skrivelse, som jordbruksutskottet här har föreslagit, är väl motiverad. Jag anser, att staten i detta fall bör göra något för att lätta trycket för dessa, som fingo allt för tyngande villkor under kristiden.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr *Fast* instämde häruti.

Herr *Olsson* i Ramsta: Det förhåller sig så som utskottets ärade vice ordförande anmärkte, att denna fråga icke är ny för riksdagen; det är nu tredje året frågan återkommer. Jag har varit motionär i den förut och jag är det även vid årets riksdag. Frågan ligger väl så till, att det icke i så stor utsträckning är kronoarrendatorer det här gäller, utan det är huvudsakligen arrendatorer av ecklesiastisk jord, av prästgårdsjord, som här äro i mest trängande

behov att bli hjälpta. Det förefinnes fall i Sörmland på att dessa prästgårdsarrendatorer fått betala arrenden av ända upp till 36 kronor per tunnland, medan den kostnad som arrendatorn fått vidkännas för uppsättning av gården gått till oerhörda belopp. Jag vet ett fall då uppsättningen gått till 80,000 kronor. Det gällde ett lantbruk på cirka 140 tunnland; vi kunna förstå, att den arrendatorn icke kunnat reda sig, om han icke hade en binäring, som ger honom så mycket, att han kan sitta kvar.

Ang. lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av publik jord.
(Forts.)

Frågan är verkligen mycket trängande och kräver därför sin lösning. I den försiktiga form, som utskottet här går fram, bör väl dess hemställan icke mötas med några betänkligheter. Ty kammaren må finna, att det här icke är fråga om ett bifall till motionen, utan utskottet har, som sagt, valt en mycket försiktig form för sin hemställan, vilken ju bara går ut på en skrivelse till regeringen, att regeringen må undersöka de mest trängande fallen och sedan återkomma till riksdagen med de förslag, som regeringen kan finna anledning till.

Jag får säga, att jag verkligen blev överraskad, då herr Paulsen på skånebänken gick upp och yrkade avslag i denna fråga, när herr Nilsson i Tånga satat som utskottets ordförande och verkligen kunnat gå med på saken i denna försiktiga form. Jag vill vädja till kammaren att behjerta prästgårdsarrendatorernas bekymmersamma läge och gå med på utskottets hemställan, som är avfattad i så försiktig form, att jag vågar säga, att den icke kommer att föranleda den ringaste principiella risk för riksdagen.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Jag kan giva herr Paulsen rätt i att större delen av kronoarrendatorerna inneha sina arrenden på synnerligen förmånliga villkor. Men det torde ändå kunna hända, att en och annan fått för stor börda, och vad beträffar de ecklesiastika boställes arrendatorer, så tror jag, att de av dem, som ingått arrendeavtal under kristiden, näppeligen gå i land därmed nu.

Här gäller det i varje fall blott en utredning, och om denna utredning visar, att bördan för vissa arrendatorer är för hög, så är det alla skäl att riksdagen tager i övervägande, huruvida icke arrendet i fråga bör nedsättas. I annat fall komma naturligtvis arrendatorerna att gå under, och de egendomar som de arrendera att försämrans.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Magnusson* i Tumhult och *Eriksson* i Västbro.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogos vart för sig:

jordbruksutskottets utlåtande, nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förkortning av tiden för vissa arrenden; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt resereglemente ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottans station i Karlskrona oriktigt utbetalta dyrtidstillägg; och

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 127, gjorda framställningar angående arvoden åt extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang. anslag
till sjukkas-
säväsändets
befrämjande
m. m.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till sjukkasväsändets befrämjande samt till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, jämte i ämnet väckta motioner.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t för budgetåret 1925—1926 under femte huvudtiteln

dels upptagit det ordinarie förslagsanslaget till sjukkasväsändets befrämjande med oförändrat belopp, 2,470,000 kronor,

dels ock föreslagit riksdagen (punkt 26) att, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för understödjande av sjukkassor, som meddelade moderskapsunderstöd, för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra förslagsanslag av 170,000 kronor.

I samband härmed hade statsutskottet till behandling förehåft de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren av herr *Jonsson* och nr 45 i andra kammaren av herr *Laurén m. fl.*, vari hemställts, att kungörelsen angående statsbidrag åt sjukkassor den 11 oktober 1920 måtte ändras i så måtto, att i § 1, första stycket och andra raden, orden »dels 2 kronor för varje medlem» — — — utbyttes till: »dels 3 kronor för varje medlem» — — —, och att andra stycket i samma paragraf erhöle följande lydelse:

»dels med en fjärdedel av under nästföregående år — eller del därav, som kassan varit registrerad — utbetald kontant sjukhjälp från kassan till lägst 90 öre och högst 4 kronor om dagen, dock att för sjukhjälp utöver 4 kronor om dagen statsbidrag även härför må beräknas efter 4 kronors sjukhjälp, dels för vård å sjukhus, som av sjukkassa bekostats, därvid bidraget utgår med högst 1 krona om dagen, samt att bidraget för utbetald kontant sjukhjälp skall beräknas till minst 1 krona för medlem den 31 december nästföregående år.»

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) avslå ovanberörda motioner;

b) upptaga ordinarie förslagsanslaget till sjukkasväsändets befrämjande med oförändrat belopp, 2,470,000 kronor; samt

c) för understödjande av sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra förslagsanslag av 170,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr Laurén: Herr talman! På grund av den långt framskridna tiden skall jag icke mera ingående vända mig mot statsutskottets utlåtande, men jag ber att få fästa mig vid ett par punkter.

Statsutskottet lägger till grund för detta sitt utlåtande ett uttalande från kungl. socialstyrelsen, där styrelsen först medger, att sjukkasverksamheten här i landet till allra största delen uppehålls av medlemmarna själva, men sedan uttrycker sina tvivel, huruvida det är nödvändigt att påkalla så stort understöd. Efter att vidare ha sagt, att den icke är säker på att det föreslagna

anslaget till sjukkassorna skall komma dessas medlemmar till godo, fortsätter kungl. socialstyrelsen sålunda: »Men även om detta verkligen bleve förhållandet, återstår att bevisa, att en så hög sjukhjälp som 3 till 4 kronor om dagen (21 till 28 kronor i veckan) är allmänt behöfelig eller socialt önskvärd.»

Det är mot detta uttalande jag vill vända mig. Man måste sätta ett stort frågetecken efter ett sådant påstående. Anser verkligen socialstyrelsen att om en person, som icke har annat än sin arbetskraft att lita till, blir sjuk, så skulle en sjukhjälp av 3 till 4 kronor om dagen, vilken han förskaffat sig medelst en månadsinbetalning av kanske 4 till 5 kronor, vara för hög, ja vara sådan, att »det återstår att bevisa att denna höga sjukhjälp är behöfelig eller socialt önskvärd»? Och detta uttalande har statsutskottet gjort till sitt! Om jag skulle vända mig till någon som äger kännedom om sjukkasväsendet och ställa den frågan till honom, så skulle han stå lika undrande och spörjande som jag. Det är väl ändå meningen med denna sjukhjälp, att vederbörande skall kunna förskaffa sig ej blott läkarevård och sjukvård, utan även kunna sörja för sin familjs behov, när familjeförsörjaren, hufvadern, mister sin inkomst. Jag har aldrig förr hört, att man klandrat personer, som sökt att så mycket som möjligt sörja för sin familj under sjukdom, att det skulle »återstå att bevisa att detta vore behöfeligt och önskvärdt».

De synpunkter, socialstyrelsen här har framhållit, delar dock utskottet. Jag delar dem icke, och jag tror, att det finns många i kammaren, som icke heller göra det. Även om utskottet säger, att ekonomiska skäl tala emot ett bifall till vår motion, så kan jag dock icke underlåta, herr talman, att yrka bifall till densamma.

I detta yttrande instämde herrar *Samuelsson, Herou, Pettersson* i Hällbacken, *Jansson* i Edsbacken, *Norsell, Björling, Weijne, Mårtenson, Brännberg, Lindqvist* i Halmstad, *Sjöström, Björk, Wagnsson, Hamrin, Jeppsson, Johanson* i Huskvarna, *Svensson* i Högsjöhult, *Holmgren, Werner, Johansson* i Krogstorp, *Olsson* i Ramsta, *Björnberg, Olsson* i Labbemåla, *Olofsson* i Digernäs, *Johansson* i Edsbyn, *Hage, Grapenson* och förste vice talmannen *Hamilton*.

Herr Jonsson: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att försvara utskottets utlåtande. Jag kommer att sluta med att yrka bifall till utlåtandets kläm, men anledningen till att jag vågar besvara kammaren med ett anförande är den, att jag vill ha bort motiveringen. Jag skall icke bliva långrandig, utan jag förlitar mig på att kammarens ledamöter med stor noggrannhet läst igenom socialstyrelsens utlåtande. Ha herrarna det gjort, är jag alldeles övertygad om att det icke skall finnas många av herrarna, som äro beredda att skriva under den motivering, statsutskottet förebragt för sitt avslagsyrkande. Saken har, det kan jag ju ha rätt att säga, i statsutskottet legat så till, att det fanns några, som ville i viss mån gå på bifall till motionen, men som ryggade tillbaka på grund av statsfinansiella skäl och även av det skälet, att en utredning är å bane i syfte att reglera sjukkassornas verksamhet, vilket ju bör föranleda oss att iakttaga en smula försiktighet. Jag anser, som jag redan antytt, utskottets motivering vara av sådan art, att säkerligen ingen, som läst socialstyrelsens utlåtande, kan vara med om att skriva under densamma. Jag ber också att få påpeka, att, om man omsorgsfullt läst igenom utlåtandet, måste man finna, att detsamma är så avfattat, att styrelsen på en sida i utlåtandet fullständigt skriver ihjäl vad den sagt på en annan sida.

Herr talman, jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets utlåtande men med uteslutande av motiveringen.

Med herr Jonsson förenade sig herrar *Jansson* i Falun, *Fast* och *Carlsson-Frosterud*.

Ang. anslag
till sjukkasse-
väsendets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till sjukhus-
väsande/s
befrämjande
m. m.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har icke deltagit i detta ärendes behandling i utskottet, men då utskottets vice ordförande var tvungen att för ett ögonblick sedan lämna kammaren, åtog jag mig att i hans ställe yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Jag får säga, att, om alla de herrar, som instämt i herr Lauréns yrkande, verkligen ha för avsikt att söka genomdriva den föreslagna ökning av statsbidraget med omkring 2 miljoner kronor, som det här gäller, så tycker jag, att ni uppträda, som om ni inte egentligen ansåge, att ni hade något ansvar för det budgetära läget i detta ögonblick. I statsutskottet har ingen människa, som haft med detta ärende att göra, velat vara med om att utskottet skulle yrka bifall till motionen, utan de, som velat tillmötesgå motionärernas önskemål, hava intagit en betydligt varsammare ståndpunkt. Att gå med på ett med en krona, för medlem räknat, ökat bidrag till administrationskostnader har aldrig varit ifrågasatt i utskottet, och även i övrigt har det från deras sida, som velat gå motionärernas anspråk till mötes, yrkats på mindre bidrag, än motionärerna föreslagit. Jag har aldrig förr i riksdagen hört, att man yrkat bifall till ett förslag, som framställts i sista stund och varit av så stor statsfinansiell betydelse som motionärernas, vilket skulle medföra en utgiftsökning för staten av omkring två miljoner kronor, och detta mot ett enhälligt utskott! Jag undrar, om herrarna verkligen gjort sig reda för, att genom ett bifall till detta förslag skulle åstadkommas en rubbning av hela budgetregleringen, vilken ju krävt synnerligen omfattande förarbeten. Det får väl ändå vara någon måtta i de krav, som man tillåter sig framställa i nervösa upp-brottstider.

För min del vill jag erkänna, att jag icke tycker om statsutskottets motivering. Hade jag suttit å den avdelning av utskottet, som behandlat föreliggande fråga, hade jag icke skrivit under en hemställan, som innehållit orden »de synpunkter, socialstyrelsen härvid framhållit, delar ock utskottet». Jag kan icke vara med om en sådan motivering, men så till vida delar jag fullt och helt socialstyrelsens mening, som jag ger styrelsen rätt i dess kritik av motionärernas begäran om ökat bidrag till administrationskostnader med en krona för medlem. I det avseendet anser jag, att socialstyrelsen fullständigt skrivit ihjäl motionen. Motionärernas förslag rörande ökat bidrag till administrationskostnader innebär i själva verket, att de vilja på statsverket överföra kostnader, som statsverket enligt nu gällande lagstiftning icke har skyldighet att bära, och som staten icke heller i framtiden torde vara sinnad att vidkännas.

Jag skall alltså, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets kläm, varvid jag för min enskilda del ber att få tillägga, att, om jag deltagit i utskottsbehandlingen av denna fråga, jag icke skulle biträtt utskottets motivering.

Herr Lindqvist i Halmstad: Med anledning av vad herr Rydén yttrat vill jag säga, att, när jag för min personliga del instämde med herr Laurén, detta skedde därför att jag ville protestera mot socialstyrelsens uttalande, vilket statsutskottet gjort till sitt. Jag anser icke, att vi böra skrida till votering i denna fråga. Omedelbart efter det att jag instämt med herr Laurén, meddelade jag honom personligen, att jag ansåg, att någon votering i denna fråga icke borde förekomma. Men när socialstyrelsen i de hänseenden, herr Laurén påpekade, yttrat sig, som den gjort, och då socialstyrelsen vidare hänvisat till förhållandena i Danmark och sagt, att den lägsta sjukpenning, som dansk lag föreskriver, är 40 öre, ligger det nära till hands att antaga, att socialstyrelsen bra litet har reda på, vad saken här gäller.

Herr talman, det är som en protest mot sådana uttalanden, som jag instämt med herr Laurén, men jag vill icke, att kammaren skall votera i denna fråga.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Efter den siste ärade talarens tillkännagivande, att hans instämmande i herr Lauréns anförande borde fattas som en protest mot socialstyrelsens utlåtande, får jag konstatera, att under den diskussion, som inom vederbörande avdelning av statsutskottet förts vid behandlingen av denna fråga, framkommit att ett bifall bara till den del av motionen, som går ut på höjning av sjukdagsbidraget, skulle draga med sig en utgiftsökning för staten av omkring 1,220,000 kronor. Huru mycket ett bifall till motionen i dess helhet skulle kosta statsverket, det fick jag icke närmare reda på. Det är sålunda nog icke småsaker, herrarna i sista minuten yrkat på. Nu ha herrarna om socialstyrelsens yrkande sagt, att ni icke kunde godkänna detsamma. Det är ju klart, att den som är med om ett bifall till motionen, icke gärna kan godkänna ett yttrande, som går i motsatt riktning. Jag vill härvidlag också framhålla, att sociala rådets sektion för sjukkasseväsendet, med undantag av en enda ledamot, uttalat sig i alldeles samma riktning som socialstyrelsen, och inom det sociala rådet finnas ju personer, som stå mitt uppe i den stora sjukkasserörelsen, och som icke sakna blick på detta område. Även om jag villigt erkänner, att jag icke var i tillfälle att intränga i den föreliggande frågan så djupt, som jag kanske bort göra, anser jag mig emellertid kunna säga åtminstone det, att man naturligtvis måste tillmäta mycket stor betydelse åt vad som från det sociala rådets sida anförts i ärendet.

Från sakkunnigt håll har vidare bestämt uttalats, att man måste lägga om sjukkasserörelsen helt och hållet och icke plöttra ut handhavandet av sjukförsäkringen på en massa småkassor, vilket medför onödigt stora administrationskostnader ävensom andra olägenheter. Om t. ex. sjukrekvensen blir ovanligt stor — det utbryter exempelvis en smittsam sjukdom — kan ju en liten kassa nära nog gå under. Jag tycker, att de av er, mina herrar, som hysa särskilt stort intresse för sjukkasseväsendet, borde ägna en hel del av ert intresse och edra krafter åt att reorganisera sjukkassornas verksamhet och åt att söka främja en utveckling, i mera praktisk riktning, än den som hittills ägt rum. Sedan en sådan utveckling kommit till stånd, får väl staten se till, vad den kan göra.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och även till dess motivering.

Häruti instämde herrar *Persson* i Fritorp och *Magnusson* i Tumhult.

Herr **Laurén**: Herr talman! Jag skulle vilja vända mig mot det av herr Rydén gjorde uttalandet, att man kommit med detta förslag i riksdagens sista stund, och mot detta säga, att motionen väckts i laga tid samt att den tidigt nog upptagits till behandling av statsutskottet, men att dess vidare behandling uppskjutits, med påföljd att utskottets utlåtande först nu blivit färdigt. Det är sålunda icke motionärerna, som ha skulden till att motionen först nu kan behandlas i riksdagen. Jag hoppas, att det icke måtte bliva praxis, att den omständigheten, att statsutskottet icke förrän mot slutet av riksdagen haft tid att behandla en motion, skall ha till följd, att motionen måste avslås av riksdagen.

Gentemot herr Olsson i Kullenbergstorp måste jag säga, att var och en som är något inne i de frågor, som sammanhånga med sjukkasseväsandets ordnande, väl förstår, att just den frivilliga sjukförsäkringen, vilken f. ö. börjar omfattas med allt större intresse i vårt land, innebär en självhjälp, som man icke bör underskatta och som man därför bör understödja. Jag skall i detta sammanhang bedja att få säga, att den kommun, jag tillhör, lämnar ett anslag på 20,000 kronor årligen till stadens sjukkassa, och de pengarna få vi igen många gånger om, därigenom att en betydlig del av de sjukförsäkrade icke behöva

Ang. anslag
till sjukkas-
väsandets
befrämjande
m. m.

(Forts.)

Ang. anslag
till sjukkasse-
väsendets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

anlita fattigvården, vilket de i annat fall varit nödsakade att göra. Men följer man socialstyrelsen och anser, att det är olämpligt att lämna så stora bidrag till den frivilliga sjukförsäkringen, att den kan lämna 3 à 4 kronor om dagen i sjukhjälp, har man tydligen den åsikten, att, när en familjeförsörjare insjuknar, skall fattigvården träda emellan. Det blir åtminstone följderna i många fall om stat och kommun undandraga den frivilliga sjukförsäkringsrörelsen sitt stöd.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag skall be att få säga blott ett par ord i anslutning till den siste ärade talarens yttrande. Herr Laurén gjorde gällande, att statsutskottet skulle legat på hans motion till riksdagens sista timme. Ja, det är sant, men varför har utskottet legat på motionen? Jo, därför att utskottet ville se, huruvida det skulle bliva möjligt att i budgetförslaget öka statens utgifter med ytterligare en eller två miljoner kronor. Det är hela orsaken. Vidare har man, som herrarna kunna finna, remitterat motionen till socialstyrelsen. Styrelsens utlåtande kom utskottet tillhanda först för omkring en månad sedan. Jag ber sålunda att få konstatera, att det varit fullt giltiga skäl, som föranlett statsutskottet att icke tidigare på kamrarnas bord framlägga detta ärende.

Vad nu angår motiveringen, skall jag be att få hemställa till kammaren, att kammaren har vänligheten bifalla det yrkande, som framställt av herr Jansson. Jag tror icke, att det är lämpligt, att man nu ger något på hand vare sig i den ena eller andra riktningen. I sjukkassefrågan är det två olika intressen, som stå emot varandra. Framtiden får väl närmare utvisa, hur sjukkassefrågan bäst skall lösas, och riksdagen torde för närvarande sakna anledning att taga ståndpunkt till frågan.

Herr talman, jag ber att få ansluta mig till herr Jonssons yrkande om bifall till utskottets hemställan men avslag å dess motivering.

Herr Törnkvist i Karlskrona! Herr talman! Jag skall endast be att få yttra ett par ord. Jag tillhör de få inom utskottet, som ansågo, att man borde biträda det förslag, som, såsom herr Jonsson för en stund sedan nämnde, inom utskottet framförts från en del anhängare av sjukkasseväsendet, och som innebär en modifikation av det i motionen innefattade förslaget. Emellertid hyste man inom utskottet en ganska avgjord motvilja mot att för tillgodoseende av nu ifrågavarande ändamål öka statsutgifterna med ett så pass stort belopp, som nu har föreslagits, och följderna därav blev, att inom utskottet avslagsyrkandet segrade. Att jag icke reserverat mig i utskottet beror ingalunda på att jag skulle sympatisera med socialstyrelsens uttalande. Det är för övrigt icke klart, vad socialstyrelsen menar. Styrelsens resonemang ligger i viss mån på ett dubbelt plan.

Jag vill därför, herr talman, i överensstämmelse med den ståndpunkt, jag inom utskottet intagit, hemställa, att kammaren måtte finna, att riksdagen icke bör binda sig för kommande tid, eller, med andra ord, att kammaren måtte bifalla utskottets kläm, men, i enlighet med herr Jonssons förslag, utesluta motiveringen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Efter de sista talarnas yttranden förefaller icke risken för att kammaren skall bifalla motionen vara synnerligen stor. Jag har, alltifrån början av detta ärendes behandling, hållit en viss kontakt med förhandlingarna inom den avdelning av statsutskottet, som handlagt denna fråga, och jag kan intyga, att intresset för att göra något i frågan utan tvivel varit stort inom utskottet.

När även de representanter inom utskottet, som närmast varit engagerade för saken, icke funnit sig kunna vidhålla sin uppfattning, utan i likhet med utskottets övriga ledamöter förordat avslag å motionen, har jag förutsatt, att det icke kunde vara någon risk för att motionen nu skulle bifallas. Härom vittnade även de känslor, som tagit sig uttryck hos de talare, som senast yttrat sig i debatten och vilkas anföranden motionären kanske icke uppfattat fullt riktigt.

Ang. anslag till sjukkasewäsendets befrämjande m. m.
(Forts.)

Det är tydligt, att var och en, som har intresse för socialförsäkring, skulle önska — det skall jag öppet säga, fast det kanske på vissa håll anses vara opassande av en finansminister — att regeringen av riksdagen begärde ytterligare flera miljoner som bidrag till sjukkasewerksamheten. Men att på grund av en enskild motion öka statsbidraget, det anser jag, särskilt i betraktande därav att hela det komplex av frågor, som rör sjukförsäkringen, för närvarande ligger under utredning och kanske kan komma upp redan vid nästa riksdag, vara onödigt. På den motiveringen tror jag kammaren mycket lugnt kan biträda statsutskottets avslagsyrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till de i ämnet väckta motionerna och i övrigt till utskottets hemställan samt 3:o) bifall till det av herr Jonsson under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl av herr Jonsson, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteeringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 131, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Jonsson under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteeringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit det av herr Jonsson under överläggningen framställda yrkandet.

§ 14.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bankoutskottet, nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, i vad avser punkterna IV och V i föredragande departementschefens hemställan;

från statsutskottet, nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner;

från sammansatta stats- och bevillningsutskottet, nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, m. m.;

från jordbruksutskottet, nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna jämte i ämnet väckta motioner; samt

från andra särskilda utskottet:

nr 262, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisväsendet i riket, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillämplighet å vissa polismän av föreskrifter angående fjärdingsmän m. m.; och

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till polisväsendet i riket m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 24, angående arvode åt juris licentiaten H. Sundberg, vilken inom utskottet biträtt vid behandlingen av viss fråga; samt

sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 11, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4 i anledning av väckta motioner rörande förhöjning av livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Vahlstedt</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 31 maj,
» <i>Andersson</i> i Rasjön	» 4 » » » 31 » och
» <i>Holmgren</i>	» 8 » » » 3 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,53 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Söndagen den 31 maj.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 24, angående arvode åt juris
licentiaten H. Sundberg, vilken inom utskottet biträtt vid behandlingen av viss
fråga; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 2.

Vidare föredrogs, men bordlades åter sammansatta stats- och andra lagut-
skottets memorial nr 11.

§ 3.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser
till Konungen:

nr 264, i anledning av väckta motioner angående utredning om och ändring
i gällande avtal och uppgörelser av ekonomisk innebörd mellan staten och
Stockholms stad;

nr 265, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av en överenskom-
melse mellan staten och Stockholms stad angående ökat bidrag från stadens
sida till vägar och parker å Djurgården i Stockholm;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneför-
bättring under budgetåret 1925—1926 för viss personal inom den civila stats-
förvaltningen;

nr 268, i anledning av väckt motion om anslag till folkliga musikskolan i
Arvika;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till de
kommunala mellanskolorna m. m. jämte vissa i ämnet väckta motioner;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder
för tillfällig löneförbättring under ekklesiastikåret 1925—1926 åt kyrkoher-
dar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vis-
sa extra ordinarie präster;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löne-
förbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löne-
förbättring åt nordiska museets personal;

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag under
riksstatens åttonde huvudtitel till tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag under riks-
statens åttonde huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens
tjänst;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande av medel från reservationerna å anslaget till uppehållande av försäkringsinspektionens verksamhet för upprättande vid Stockholms högskola av en professur i försäkringsmatematik och matematisk statistik;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till högsta domstolen och regeringsrätten;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande provisorisk löneförbättring för reservstatspersonalen samt i fråga om anslagen till arméns och marinens reservstater;

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1925—1926 till kommerskollegium samt de under kollegium lydande myndigheter och kårer jämte i ämnet väckta motioner;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till avtal mellan å ena sidan staten och å den andra envar av städerna Stockholm och Göteborg rörande nämnda städers övertagande av hela sin sinnessjukvård; och

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om återbetalning av tillfälliga lånemedel.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

andra lagutskottets memorial, nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 33 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

andra särskilda utskottets memorial, nr 6, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av andra särskilda utskottets memorial angående avlöning åt dess kanslipersonal och vaktmästare.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 1 juni.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talman-
nen.

§ 1.

Föredrogs, men bordlades åter andra lagutskottets memorial nr 39.

§ 2.

Vidare föredrogs andra särskilda utskottets memorial, nr 6, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av utskottets memorial angående avlöning åt dess kanslipersonal och vaktmästare; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 3.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
